N°. 25. Donderdag 20 Juni 1918. 18de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST", TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

PROGRAMMA

voor de Jaarlijksche Algemeene Vergadering van de Vereeniging „Oost en West" te Apeldoorn, op Zaterdag 6 Juli 1918 (Zie Meded.).

1 uur n.m. Noenmaal in het hotel „De Nieuwe Kroon", Loolaan, te Apeldoorn, door het bestuur der afdeeling Apeldoorn, aangeboden aan de Hoofdbestuursleden.
2 uur n.m. Hoofdbestuursvergadering in hetzelfde Hotel.
2½—4½ uur n.m. Algemeene vergadering in hetzelfde Hotel.

Na afloop van de algemeene vergadering wandeling in het Koninklijke Park.

6 uur n.m. Gezamenlijk middagmaal in hetzelfde Hotel (prijs ƒ 3.— per persoon).
8 uur n.m. Javaansche en Soendaneesche Sproken door den heer B. Alkema, afgewisseld door muziek en zang van eenige leden van de Krontjongclub der M.K.L.S. te Deventer.

Gelegenheid tot overnachten (vanaf ƒ 2.75 per persoon) zal bestaan in het reeds genoemde Hotel „De Nieuwe Kroon."

Leden, die de vergadering zullen bijwonen en aan het middagmaal om 6 uur n.m. wenschen deel te nemen en/of logies wenschen te bespreken, worden uitgenoodigd zulks vóór 29 Juni a.s. mede te deelen aan den Secretaris der afdeeling Apeldoorn, den heer T. Gerdes Oosterbeek, Emmalaan 7, aldaar, die zoo vriendelijk zal zijn om voor de bespreking zijne tusschenkomst te verleenen.

De Secretaris van het Hoofdbestuur,
E. F. GROOSS.

Geen Partijpolitiek.

Het nummer van het „Koloniaal Weekblad" van 6 Juni heeft, onzes ondanks, de gemoederen wel sterk in beweging gebracht. Het blijkt, op wàt gladde baan het bedrijf van de partijpolitiek zich beweegt. Zelfs al werpt men er, als een onnoozel toeschouwer, slechts uit de verte een oog op, zonder de minste bedoeling er ooit een voet op te wagen, volgt reeds een haro-geroep. Wij hebben dit bespeurd door het „Ingezonden stuk" van den heer Le Clercq in ons laatste nummer van 13 Juni, en sedert ontvingen wij in brieven teekenen van afkeuring, dat wij namen genoemd hebben, die den schrijvers dier brieven antipathiek zijn, met het verzoek om die van de lijst te schrappen. De inwilliging van dit verzoek zou zeker van den kant der vereeniging een zeer partijdig handelen zijn, zooals zij niet wil en niet gewild heeft.

Gedreven door den drang van zekeren kant, om zich met het oog op Ned.-Indië eigen candidaten te stellen, waartoe het Dagelijksch Bestuur gemeend heeft, niet te kunnen overgaan, zonder zich in den politieken partijstrijd te werpen, heeft het zich alleen er toe bepaald met in alphabetische volgorde de namen te vermelden van de door de verschillende partijen gestelde candidaten, die geacht kunnen worden, door persoonlijke kennismaking of studie, meer in het bijzonder, ieder volgens zijn standpunt, de belangen van Ned.-Indië in de Staten-Generaal te zullen voorstaan. Los van alle aanbeveling, zonder aanwijzing van bijzondere, grootere of mindere, verdiensten, of van hunne antecedenten, zijn zij genoemd. Als eenige aanbeveling kan beschouwd worden, dat zij Ned.-Indië beter kennen dan de massa. Van wien hunner het optreden als lid der Tweede Kamer werkelijk in het belang van Indië zal zijn, beoordeele ieder kiesgerechtigde voor zich zelven.

De Vereeniging „Oost en West" stelt geen eigen candidaten!

De Sarekat Islam in „Kriegsbeleuchtung".

De passie door den oorlogsroes aangewakkerd, heeft aan eene kort tevoren uitgedachte wetenschap het leven geschonken, welke door hare prille jeugd uiteraard in eene wat hooge temperatuur moet worden verpleegd en gekoesterd.

De *Kriegswirtschaftslehre*, en in meer algemeenen zin de *Kriegssoziologie*, wordt dan ook met warmte beoefend in de talrijke periodieken der oorlogvoerende landen; de geestesproducten worden in de laatste jaren, ook buiten het oorlogsterrein, met kwistige hand rondgestrooid.

Die soort oorlogs-economie, welke zich hoe langer hoe meer gaat bezighouden met de voorbereiding van den „na-oorlog", kan als een uitbouw of uitwas, en tevens als eene mislukking der *Weltwirtschaftsidée* worden beschouwd. En de problematieke waarde van de producten dier verhitte pers?......

Men leze bijv.: „*Die Islamische Welt*", eene „illustrirte Monatshefte für Politik, Wirtschaft und Kultur", — eene combinatie, welke in dezen tijd uiterst gelukkig gekozen schijnt! Het sedert 1917 verschijnend periodiek wordt uitgegeven door Scheich Abdul Aziz Schauisch en Abdul Malik Hamsa Bey; als adres der „Schriftleitung" wordt enkel opgegven: Berlin W. 15 Konstanzer Strasse 5.

In de Februari-Maart aflevering (1918) van dit tijdschrift komt een artikel voor, getiteld: *Der Mohamedaner-Bund „Sarikat Islam"*, van de hand van *Dr. Freiherr von Mackay*, waarin op tententieuze wijze gewezen wordt op de gisting in den boezem van den Islam in den Indischen Archipel; — en op den invloed, welken de Russische revolutie uitoefent op de stemming der Moslimsche volkeren in het Oosten; een invloed, dien de koloniale mogendheden niet moeten onderschatten!

Het verband tusschen de Russische revolutie en de opleving van den Islam, is niet aanstonds te vatten! Men leze daarover eerst een in hetzelfde nummer voorkomend artikel: „Die Türkei und das neue Rusland", van Dr. Ismael Kamel Bey. De bedoeling van het Islam-Centrum is om zich met de, door het uiteenvallen van het Czarenrijk, gedéconcentreerde volkeren van Moslimschen godsdienst te „verbroederen", — en zich dan te vereenigen met de 60 millioen Britsch-Indische Moslims.

Dr. von Mackay meent echter een stap verder te moeten gaan, en kiest ook Ned.-Indië tot speelplaats zijner phantasieën. Als men bedenkt, merkt hij op, dat Rusland naar schatting 13,9; Britsch-Indië 62,5; de „malaiische Archipel" 30 millioen Moslims, of totaal „rund die Hälfte sämtlicher Bekenner des „Korans (202—233 Millionen) umfassen, so ergibt „sich ohne weiteres die weitgreifende weltgeschicht-„liche Bedeutung dieser Tatsache".

Men volge de getraceerde lijn: van Rusland via Britsch-Indië naar Nederl.-Indië, — en hier heeft men het verband tusschen de Russische revolutie en de Sarekat Islam, de „Gärung innerhalb des Islams „im malaiischen Archipel".

Als men „geschichtlich zu denken versteht", dan ziet men ongetwijfeld, hoe de natürliche Neben-„fort-beweging des Völkeraufruhrs im einsmahls za-„rischen Reich, von dort über Nord- und Mittelasien

„nach Indien und weiter bis zu den malaischen Ge- „bieten sich fortpflanzt.”

De schrijver gaat dan eene historische schets geven van den „Krisengang im malaiischen Archipel”, en begint n.b. met: de gevangenneming van Panglima Polem door Gen. van Heutsz; wijst op de moeilijkheden door Gen. van Daalen ondervonden, die 't moest aanzien: „wie die Unruhen, einem Prai- „riefeuer gleich, über ganz Sumatra bis nach Pa- „lembang sich ausbreiteten und vond da nach Bor- „neo übersprangen”......

De orde werd hersteld, doch bij het begin van den Europeeschen oorlog komt weer „Aufruhr”, en wel in Palembang, en dan nog „an einner neuen Glut- „stelle in Djambi”, in midden-Sumatra „unmittel- „bar Singapur und Malaga gegenüber”; en — hier komt weer het causaal verband te voorschijn — „so „das die Vermutung des Zusammenhangs des Auf- „stands mit der indischen nationalistischen und „islamistischen Propaganda nahe genug lag.”

De Indische Partij, die zich, volgens den schrijver, later „*Insulinde*” noemde, had geen succes; doch aan de beroering, daardoor veroorzaakt, had de Sarekat Islam haar ontstaan te danken. Het doel van dezen „Mohamedaner-Bund” dan is: te streven naar verbetering van de sociale positie en de ontwikkeling van de Moslims: en wel door zich te verzetten tegen de uitbuiting van de arbeidende klasse door de Chineesche handelaren en ondernemers, die door woekerwinsten op geldleeningen, en voorschotten op de producten, de Moslims uitzuigen, en door hun opiumpacht demoraliseeren!

Dit streven nu zou parallel loopen met dat der Regeering, die eene welwillende houding aanneemt jegens de Sarekat Islam; temeer waar de vereeniging zich kant tegen den Javaanschen adel; die, gesteund door een deel der Europeesche planters, den boerenstand in slaafsche dienstbaarheid houdt; en eene monopolie heeft bij de vervulling van gouvernementeele betrekkingen.

„Im Generalgouvernement”, beweert dr. von Mackay, „hoffte man, durch die Sarikat Islam nach „der Norm des „divede et imperes” einen Keil „zwischen das Chinesentum und die Javanische „Aristokratie zu schieben und inmitten beider Par- „teien festen Boden für die Befestigung der weiszen „Herrschaft zu gewinnen.”

Een nieuwe wig-theorie in zake het S. I. vraagstuk, zooals men ziet; — en men heeft er al zoo veel!

Zoo wordt op wetenschappelijk-onzinnige wijze de Regeeringspolitiek jegens de Sarekat Islam geteekend, en het Ersatz-kostje aan de „Moslimsche wereld” te slikken gegeven!...... De Pan-Islamitische idee, de theorie, „des Kampfes gegen die Herrschaft des christlichen Abendlandes”, wordt door den schrijver verlevendigd met te wijzen op het nauwe verband tusschen de All-India-Moslim-League en de Sarekat Islam, — de „Milchschwester” der eerste vereeniging, welke toch ook „Swa-Radja (eigene Herrschaft) en Swa-Descha (eigenes Land und Wirtschaftliche Unabhängigkeit van europäischen Kapital) beoogt”.

Voorts stelt de schrijver de veelbeteekenende vraag: in hoeverre de grieven van het „Maleische Nationalisme” aan het adres van de Nederlandsche Regeering juist zijn; en maakt melding van een in 1916 aan het Australisch Parlement uitgebracht ambtelijk verslag: ‚Report on the fiscal policy, local government, civil service, native government and economic development”; bevattende één onafgebroken lofrede op de buitengewone praestaties der N. I. Regeering. Dat die koloniale politiek voortreffelijk is, en op groote resultaten bogen kan, is, volgens hem, niet te weerspreken; — toch kan hij niet nalaten op te merken, dat „das leichte Bild sehr starke Schattenseiten hat”, en wijst hij in dit verband op den in de Ned. volksvertegenwoordiging gevoerden strijd over het Atjeh-rapport van Gen. Rost van Tonningen, en op de klachten over de gruwzame wijze van oorlogvoering in Atjeh!......

Deze zijn nu van de „sehr starke” schaduwzijden van het koloniaal regeeringsbeleid.

Dr. Fr. von Mackay eindigt zijn artikel met den, voor de beoefenaren der *Kriegssociologie* zeker niet nieuwen vriendenwenk, dat Nederland en Engeland zich in het Oosten *een hecht bolwerk tegen „die gelbe Gefahr”* zouden kunnen bouwen door eene verstandige samenwerking met den Islam.

Dit „defensief” verbond nu heeft eene hoogst verdachte substantie. Er zit een irriteerende, prikkelende geur van verderfelijk antagonisme in, dat de kiemen bevat van eene nieuwe vredesverstoring. Een anti-jaune chauvinisme van de allergevaarlijkste soort voor den wereldvrede; dat alles behalve bevorderlijk kan zijn voor eene goede verstandhouding onder de volkeren van Europa en Azië.

Verdacht is 't, waar het religieuse bestanddeel der Sarekat Islam, op den voorgrond wordt geschoven *pour le besoin de la cause*, n.l. voor de aansporing tot samenwerking van Christendom met Islam tegen het „gele gevaar”. En bestreden dient te worden elke tendentieuze poging om „moderne” pan-Islamitische propaganda te maken; welke des te verderfelijker is, naarmate de vorm, waarin ze geschiedt, er pacifiek-onschuldiger uitziet.

„Islam und Christentum können sich in der „Praxis des nationalen Lebens sehr gut mit einan- „der vertragen”, vertaalt de schrijver uit het werk van Prof. Dr. Snouck Hurgronje: „Nederland en de Islam”; — doch citeert de daarop volgende woorden niet, en juist dààrop komt 't aan: „als maar de pan- „Islamitische idee terzijde wordt gesteld.”

Dat die idee gedurende dezen oorlog krachtig is gepropageerd, en het sluimerend Mohamedaansch fanatisme systematisch is en wordt opgewekt, moeten de schrijvers in de „Islamische Welt” wel weten. Doch van den verderfelijken invloed van „panisme's” heeft de menschheid meer dan genoeg.

J. TH. PETRUS BLUMBERGEN.

Amsterdam, Mei 1918.

Na het feest van „Boedi Oetomo”.

't Wil ons voorkomen, dat bij het feest van Boedi Oetomo, op den 2den Pinksterdag in Den Haag, niet genoeg naar voren is gebracht, welken harden dobber deze Vereeniging in haar jonge leven heeft gehad om het hoofd boven water te houden en aan het gevaar van algeheelen ondergang te ontkomen, terwijl toch juist het feit, dat zij hierin zoo schitterend geslaagd is, wel het meest vermeldenswaardig is. Mogen we het dus daarover hier nog eens hebben door het in herinnering brengen van een persoonlijke ervaring onzerzijds?

Met Boedi Oetomo — den Javanenbond — ging het in den aanvang niet naar wensch.

De „Java-Bode” van 3 Mei 1910 permitteerde zich zelfs reeds de vrijheid — of wellicht het genoegen? — de doodsklok over de jonge Vereeniging te luiden. Het jaarverslag was, naar het oordeel van dit blad, niet geschikt om hooge verwachtingen omtrent een toekomstigen bloei van Boedi Oetomo te koesteren: aan contributies werd in één jaar slechts *f* 700 ontvangen; en het orgaan voorspelde dan ook, dat het met de Vereeniging zou gaan als met den *Indischen Bond* en andere Indische instellingen: „ze zou verdwijnen in nevelen”.

In afwachting hiervan kreeg men alvast dit grafspeechje: „Het passagère in Indië drukt alles dood en het is bepaald grappig te aanschouwen, hoeveel moeite zich sommigen getroosten om weer eens iets in het leven te roepen, dat toch tot ondergang gedoemd is. Veel moois gaat in Indië verloren en geen sterveling kan er iets aan doen om den ondergang te verhoeden.” Of voor de „Java-Bode” in Boedi Oetomo wel zooveel „moois” lag, was echter nog de vraag. Veel medegevoel sprak evenwel uit haar betoog niet, eerder kwalijk verholen leedvermaak.

Zóó stond het echter met Boedi Oetomo nog niet. Vermoedelijk had het regeeringsgezind Bataviasche orgaan wel gewild, dat het inderdaad zoo wàs. Terzelfder tijd, 28 April 1910, troffen we in de „Sumatra Post” een andere lezing aan. Zo was deze:

„Het voornemen van Boedi Oetomo om een eigen orgaan uit te geven, is, naar ik hoor, toch nog niet van de baan. Men verneemt den laatsten tijd niet veel meer van den Javanenbond en toch is het leven er volstrekt niet uit. Wel zit er niet meer zooveel drang achter, als in den aanvang, wel wordt door velen het „schoone streven” al weer uit het oog verloren, maar toch wordt er door de afdeelingen, vooral in Oost-Java, nog steeds gewerkt. Er worden vergaderingen gehouden, waarop verschillende belangen besproken worden.

„Maar er gaat te weinig van den Bond uit, men merkt te weinig van zijn bestaan om te kunnen aannemen, dat het werkelijk een krachtig lichaam is. De leden schijnen dit zelf ook wel te begrijpen, zij voelen wel, dat er aan het bestaan van hun verlangen naar ontwikkeling in Westerschen geest en andere wenschen weinig geloof wordt geslagen, zoolang niet in eigen kring die wenschen worden geuit. Daarom wordt er nu weer ernstig gedacht aan

de uitgave van een eigen blad, vermoedelijk een weekblad, dat dan een afspiegeling zal zijn van het gedachtenleven van den Javaan.

„Plaats is er voor zulk een blad zeker. De vraag is nu evenwel, waar het geld vandaan zal moeten komen, want met de financiën van B o e d i O e t o m o wil het niet al te best. Maar als de bondskas de uitgifte niet bekostigen kan, dan zullen er toch onder de Javaansche hoofden wel zijn, die een kapitaaltje bijeen willen brengen. Is dat niet het geval, dan zie ik B o e d i O e t o m o langzaam verdwijnen, omdat er tusschen de leden geen voldoende voeling zal kunnen worden gehouden.

„En de verdwijning van dezen Javanenbond, met zooveel geestdrift en hoop in het leven geroepen, zou zeer te betreuren zijn.”

Later is gebleken, dat hierin de werkelijke toestand, van toen, met juistheid geschetst lag. B o e d i O e t o m o leed niet aan innerlijke verzwakking, verslapping en futloosheid, zooals bijv. bij den *Indischen Bond* het geval was, niet aan vroege uitputting van geestkracht en goeden wil, aan bekoeling, langzame uitdooving van geestdrift, toewijding, feu sacré, kortom, niet aan de behoefte, om, na een korf, teleurstellend ontwaken, maar weer in te dommelen in den gerusten slaap van het onbewuste en onaandoenlijke. De „Javanenbond” souffreerde enkel en alleenlijk aan het euvel van geldelijk onvermogen. Hij was als een vleugel-lam-geslagen, maar overigens zich sterk voelende jonge vogel, die de hoogte in wil, doch het niet verder brengen kan dan eventjes opfladderen en voortschuiven langs den grond. Hij wilde nog steeds breed de vleugels uitslaan en zich hoog verheffen, hij wilde nog steeds vooruit en opwaarts, zijn jonge roeping getrouw, maar kon dit niet uit...... geldgebrek.

En zoo was dan gebeurd, wat van den beginne af gevreesd werd. Men behoefde er niet verwonderd of verbaasd over te zijn, dat het met B. O. toen zoo gelegen stond. Het was te verwachten geweest, en dan ook al dadelijk van meer dan één kant voorspeld en onomwonden gezegd. Het geldelijk bezwaar was er al van den aanvang af, en het was niet onbesproken en verdoken gebleven. 't Was meermalen gezegd door wie 't weten konden, dat 't succes van den Javanenbond zou moeten afstuiten op het financieel bezwaar, want het Javaansche volk was arm en zou niet in staat blijken, de bondskas voldoende weerstandsvermogen te geven en in staat te stellen een eigen orgaan te stichten.

En zoo was 't in die dagen ook uitgekomen. Toen de geldelijke operaties voor dat orgaan — een levensbelang — begonnen en zelfs met kracht werden uitgevoerd, moest het al heel spoedig blijken, dat zij op een desillusie zouden uitloopen. Zelfs met aandeeltjes van ƒ 10 kon men er niet komen. Iemand, die met de Javaansche wereld in geregelde en nauwe verbinding was, verzekerde ons een jaar te voren, toen men met de bijeenbrenging der benoodigde fondsen voor het bondsblad druk doende was: „'t Zal niet gaan, want er is geen geld onder de Javanen; en daarom wanhoop ik aan B o e d i O e t o m o; maar ook alleen dáárom!”

Wij hebben destijds met een artikel in 't weekblad „De Controleur” op dit punt nadruk doen vallen, omdat het streven van B. O. door vele Nederlanders nog verkeerd begrepen werd (n.l. als revolutionnair en staatsgevaarlijk), zoodat dezen er nu ook belang in hadden kunnen zien om den staat van onvermogen, waarin de Vereeniging zich bevond, verkeerdelijk uit te leggen en toe te schrijven aan oorzaken, die B. O. niet tot eer zouden hebben gestrekt en aan de belangstelling in haar verder lot afbreuk hadden kunnen doen.

't Ging dus niet goed met de vereeniging B o e d i O e t o m o, omdat zij geen geld had en inderdaad gedoemd zou zijn om langzaam maar zeker te verdwijnen, indien aan dat verlammende euvel niet nog bijtijds ontkomen werd. Niemand zag dit, blijkens dat citaat uit de „Sumatra Post”, al beter in dan zij zelve. Van daar het nieuwe voornemen om te komen tot de uitgave van een eigen orgaan, zij 't dan ook ditmaal in den vorm van een weekblad. We waren toen, onder den indruk der berichten, nog al pessimistisch gestemd en vreesden met groote vrees, dat zelfs deze poging op bescheiden schaal haar niet gelukken zou, of, zoo al, dat zij van te geringe kracht zou zijn om haar, in haar actie, goed op dreef te helpen. Een lijdenshistorie werd het toch ook met dat weekblad, en daarmede dan tevens met de gansche actie, als het met de fondsen zoo treurig gesteld bleef- Het geldelijk bezwaar, zoo was er gezegd, zou voor B. O. een onoverkomelijk bezwaar blijken, en die profetie werd meer en meer bewaarheid door de feiten. En wij vatten dit toen zoo op, dat er bij den goeden wil en het goed geloof, bij de geest -en wilskracht, waarmede B. O. bezield was en nog steeds bezield scheen, iets heel tragisch lag in een mislukking uit dien hoofde, voor ons, Nederlanders, tevens iets heel pijnlijks, omdat de oorzaak daarvan, waar wij aansprakelijk waren voor de armoede van het Javaansche volk, ons trof als een vreeselijk verwijt.

En dit deed ons in genoemd weekblad vragen: Mogen we lijdelijk blijven toekijken bij wat we zien gebeuren? Is 't niet onze plicht, een Javanenbond, voor wiens plannen en bedoelingen we, onbevooroordeeld, slechts lof, waardeering, eerbied kunnen hebben, bij te springen met geldelijken steun, om hem zoodoende, in de stichting van een eigen orgaan, het middel aan de hand te doen om op dreef te komen?

De Bond had getracht zich er in en bovenop te werken, middels het „help u zelf!”, hij had een fonds willen stichten, uitsluitend door en uit de bijdragen van het Inlandsch element. Dat was lofwaardig. Hij wilde zelfstandig staan en daarom alleen op eigen krachten steunen. Maar de mogelijkheid van dit laatste was, meenden we toen, een illusie gebleken, en de Bond kon o.i. onder die omstandigheden geen bedenkingen hebben tegen vreemde hulp, mits in den meest royalen en welgemeenden vorm aangeboden.

We bedoelden hiermede natuurlijk geen beroep op de goedgeefschheid van de groote massa in ons land, wetende, dat koloniale belangstelling bij de menigte hier nu eenmaal een machine is, onder geen omstandigheden — zelfs niet onder buitengewoon hooge drukking, zooals in deze tijden blijkt — in beweging te krijgen en tot werking te brengen.

We beleefden hier toen juist een Max Havelaarherdenking, en dit deed ons, ter bereiking van het beoogde doel, het oog vallen op de vele „ware” vereerders en geestverwanten van Multatuli, die zich gelden deden. Er was immers zoolang naar een vorm gezocht om hem op waardige wijze te huldigen? Welnu, wij geloofden, dat wij allen — ware vrienden en bewonderaars — een mooie daad, in zijn geest, zouden volbrengen door, zonder veel praatjes, ophef of omslag, eenige duizenden guldens bijeen te brengen en die als werkkapitaal aan B o e d i O e t o m o cadeau te doen, in de eerste plaats voor de noodzakelijke uitgave van het verlangde orgaan. Och, het liep maar over enkele duizenden, en het Javaansche volk had wel honderden millioenen aan ons cadeau gedaan!

Wie doet er mee? vroegen we dus. Waren we, na honderden jaren van onrechtpleging in de kolonie, dit bagatel niet verplicht aan ons zelven? We zeiden het met nadruk: Wie waardeeren genoeg de richting, welke de Indiër nu uit wil, tot verheffing van zijn stoffelijk en zedelijk bestaan, en wie hebben besef genoeg van onze verantwoordelijkheid jegens de koloniën, om sympathie te kunnen gevoelen met dit voorstel?

Het was — een stem in de woestijn. Wat er hier van het voorstel nog gezegd is, was, dat het drukte was om niets. In die dagen, toen juist de eerste heusche luchtballon te Batavia de lucht was ingegaan, schreef de „Java-Bode” buiten zichzelf van opwinding: „Indië heeft heden wederom een bewijs gegeven van zijn ontwakend leven door een daad”... Indië gaat vooruit, Indië gaat de hoogte in”...... „De drang naar de hoogte is er. Een ieder helpe mede!”

Ook de oprichting van B o e d i O e t o m o is zoo'n daad van ontwakend leven geweest, van drang naar de hoogte. En daarom vroegen wij op onze beurt: Een ieder, die de beteekenis daarvan begrijpt en waardeert, — helpe thans mede!

B o e d i O e t o m o heeft het buiten onze hulp kunnen stellen. B o e d i O e t o m o is er gekomen. En gezien in het licht van dien tijd, is dit een prestatie, die door allen hoogelijk geëerd en gerespecteerd mag worden. We zouden haast zeggen, dat B o e d i O e t o m o daarmede zichzelf overtroffen heeft, althans zeker in de oogen van zoovelen, die indertijd aan het welslagen der Vereeniging wanhoopten.

En wanneer we dit alles hier nog eens oprakelen, dan doen we dit vooral ook om er nog eens aan te herinneren, dat onder de weinigen, die in die dagen niet wanhoopten, ook de man behoorde, wiens aanwezigheid bij het heuglijke en plechtige feest van B o e d i O e t o m o waarschijnlijk wel zeer gemist zal zijn: Mr. C. T h. v a n D e v e n t e r.

Het was in onze koloniale afdeeling op de Brusselsche wereldtentoonstelling van 1910 — in een

Indisch milieu dus — dat we bij onze oproeping ook zijn medewerking inriepen. De heer Van Deventer vond het denkbeeld uitnemend, maar toch beter om met de verwezenlijking ervan nog te wachten. Dat mocht eerst in 't uiterste geval gebeuren. De jonge Vereeniging moest de gelegenheid gelaten worden om te toonen, wat zij. geheel op eigen kracht, vermocht. 't Zou wel blijken, of er iets in zat, maar hij had goede hoop!

En B o e d i O e t o m o heeft die goede verwachting niet beschaamd. Hoe zou Mr. v. Deventer bij deze feestviering van zijn blijdschap hebben doen blijken.

Bij dat gesprek was ook tegenwoordig Mr. v. Deventer's groote en edele vriend — helaas, evenzeer zaliger gedachtenis — R a d e n B r a t a d i W i d j a j a, leider van het Inlandsche groepje werkers en werksters, in de koloniale afdeeling aanwezig, die met aandacht geluisterd had en ons later verklaarde, dat hij het met Mr. v. D.'s zienswijze eens was.

De tijd heeft de heeren Van Deventer en Brata di Widjaja in 't gelijk gesteld.

Gelukkig!

A. LE CLERCQ.

Rijswijk, Juni '18.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Kamers van Landbouw.

,,Het regeeringsplan tot oprichting van kamers van landbouw is de officiëele bevestiging van het beschamend tekort aan initiatief en gemeenschapszin bij een deel van den landbouw, en wel in het bizonder bij een deel der tabak- en bergcultures op Java. Want geen andere dan deze vormt de oorspronkelijke reden voor het scheppen van publiekrechtelijke landbouworganisaties, waarvan dan voortaan ook de slappe en zich-achterbaks-houdende belanghebbenden gedwongen zullen worden deel uit te maken ter behartiging van de gemeenschappelijke zaak.''

Aldus *De Loc.* over kamers van landbouw.

,,Het is de kunstmatige zuurstoftoevoering aan lichamen die in ongezonde lucht zijn opgegroeid, de toebedeeling van initiatief-in-blik ter aanvulling van natuurlijke voortvarendheid.''

Dr. L o v i n k gaf zich de moeite het voorstel te steken in een keurig beginselkleed, maar bij ontleding valt de beginsel-verklaring in haar innerlijke waarde tegen.

,,Haar elf geloofsartikelen laten zich samentrekken in deze formule: Naar gelang de bloei van eenig bedrijf als een landsbelang kan worden beschouwd, kan er sprake zijn van overheidsplicht om den onwil tot deelneming aan de bedrijfsorganisatie van hen, die nochthans wel van haar voordeelen meegenieten, door dwang te breken en, voortbouwende op wat het initiatief der voorgangers tot stand bracht, de allenomvattende bedrijfsorganisatie in het leven te roepen — hetgeen echter niet geschieden mag voordat de hoop op vrijwillige aansluiting van allen moet worden opgegeven, terwijl ook weer niet moet worden gewacht tot de organisatie tot haar bestaansgrens is teruggezakt.''

Dit is taal van den goed bedoelende, niet van den sterk overtuigde.

,,Dr. L o v i n k, altijd bereid den landbouw bij te springen, wil het wel probeeren met dwang daar waar het in vrijheid tot nog toe niet vlotte. Maar kan iemand, die altijd alleen in vrije bedrijfs-ontwikkeling, onder geen andere dan aanmoedigende en handreikende overheidsbemoeienis heil heeft gezien, met overtuigingskracht het stelsel van gedwongen organisatie verdedigen?''

Indertijd in Nederland was Dr. L o v i n k ook tegen kamers van landbouw gekant, al stonden ze reeds in 1894 op het program van actie van de anti-revolutionaire partij. Waarom het toch best ging in het vaderland heeft de hr. O t t o l a n d e r destijds verklaard: ,,Eigenbelang, energie, werklust, ondernemingsgeest, drang tot wetenschappelijk onderzoek, gelukkig bij de Nederlanders in voldoende mate, al is het soms latent aanwezig, hebben gemaakt, dat de eigen organisatie van land- en tuinbouw aldaar een hooge trap bereikte.''

Maar er zijn toch in Indië ook voorbeelden van niet geringe organisatorische kracht. De hr. L o v i n k noemde het suiker-syndicaat, doch lichamen als de Deli-Planters-vereeniging en de ,,Avros'' kunnen daarmede op één lijn gesteld worden. Doch deze bedrijven zijn niet van meet af aan zoo volmaakt georganiseerd geweest als thans. Harde ervaring was hun leerschool, en al leden ze door den onwil der slappen en schrielen, ze bereikten hun doel, en bleven vrij tegenover de Regeering.

In de beredderiug hunner zaken hadden ze kracht en bekwaamheid getoond, en oogstten er de voordeelen van, al pikten de achterblijvers een graantje mee in den vorm van nuttige maatregelen voor de cultures door de vakorganisaties bepleit, en uitkomsten, door de proefstations met de geldmiddelen van anderen verkregen.

Het grootste gewin viel echter toe aan de ,,voorgangers'', die de praktijk aandurfden van de handelsleer, dat wie ontvangen wil, met uitgeven moet beginnen.

Uit den staat van inlichtingen, deel uitmakende van de vereenigingen, welke het Landbouw-syndicaat omvat, blijkt, ,,dat van de proefstations alleen dat voor Vorstenlandsche tabak en de afdeeling tabak van het Bezoekisch proefstation overheidshulp zouden kunnen ontberen, maar dat de overige, waarvan soms nog niet de helft der belanghebbenden bijdragen met contributies, die gemiddeld 50 à 60 procent bedragen van wat bij aansluiting van allen kon binnenkomen, dringend behoefte hebben aan overheidsinmenging.''

Volgens *De Loc.* ontvangen de proefstations, die zoo ,,dringend behoefte hebben aan overheidsinmenging'' per jaar rond twee ton minder dan het geval zou zijn, indien alle ondernemingen bijdroegen. Namen de contribueerende ondernemingen, rond 400 ingetal, dit bedrag voor haar rekening, zoo zou dat *f* 500.— per onderneming wezen. Zou die som niet bijeen te brengen wezen?

Is dit niet mogelijk, zoo dient men zich de vraag te stellen, of de zich tot nog toe buiten de vakvereeniging houdende elementen, thans in de organisatie gehaald, inderdaad de noodige gelden zullen voteeren.

Daar een onderneming voor elke 100 H.A. grond één stem uitbrengt, tot een maximum van 6 stemmen, komen de kleine ondernemers, waaronder men meestal de slechte vakbroeders vindt, betrekkelijk in het voordeel, en kunnen ze zich in het bestuur doen vertegenwoordigen.

Hun streven zal er op gericht zijn, ,,de uitgaven der kamer, waarin elk naar evenredigheid te deelen krijgt, en waaraan niemand zich onttrekken kan, zoo laag mogelijk te houden. Het egoïsme dezer elementen zal een gezonde en vrije ontwikkeling in den weg staan, en wellicht beklagen de mannen, die voor de kamers van landbouw hebben gewerkt, zich nog eens dat zij het paard van Troje in de vakvereeniging hebben binnengehaald.''

De anti-sociale elementen voelen voor proefstations, noch landbouw, congressen, voor prijsvragen, noch onderlinge contrôlemaatregelen, enz. enz.

Geen vormverandering kan het wezen der dingen verbeteren. ,,Een volstrekt vrije bedrijfsorganisatie, in moeilijke dagen zoo mogelijk door regeeringshulp gesteund, schenkt aan het bedrijf zijn beste ontwikkeling.''

De keerzij van het Wetboek van Strafrecht.

Bij de invoering van het nieuwe Wetboek van Strafrecht is hier minder, daar meer de loftrompet gestoken over bedoeld wetboek.

In *De Sumatra Post* komt een artikel voor van den hr. C. A. W i e n e c k e, waarin deze de keerzij der medaille belicht.

Het nieuwe strafwetboek draagt volgens hem een sterk dwingend karakter.

,,Evenals ieder punt op den oceaan door lengte- en breedte-graden kan worden bepaald, buiten alle ethiek, recht, humaniteit en buiten alle bijzonderheden om, evenzoo wekt dit wetboek de voorstelling, dat nu alles helder en scherp is vastgelegd in zijn artikels, en ieder geval, dat den rechter ter beslissing wordt gebracht, langs de breedtegraden der *speciale delicten* en de lengtegraden der *algemeene leerstukken* door hem kan en moet worden afgelezen.''

Uit het oog verloren is, dat de oceaan van feiten zich niet laat fixeeren in wetsartikelen.

In de thans vervallen strafwetgeving was de omschrijving van de delicten en de algemeene leerstukken ruimer. Waren in die boeken bij wijze van voorbeelden van een gesteld begrip eenige gevallen opgesomd, waarbij het aan den rechter bleef die *(enumeratieve)* opsomming binnen het in hoofdlijnen gegeven begrip te vervolgen (o. a. bij ,,verzachtende omstandigheden'' en de ,,middelen van uitlokking''), in het nieuwe wetboek is iedere opsomming *limitatief* en mag de rechter niet buiten de scherp gestelde grenzen gaan.

De wet stelt wiskundig vaste-maxima en kent voor alle strafbare feiten drie wiskundig vaste-minima, zoodat de rechter, ook bij gebleken verzachtende omstandigheden, gebonden is aan de hoofdstraf, in de strafbedreiging genoemd. Zijn er meer straffen genoemd, zoo moet hij er één kiezen, combineeren mag niet meer.

Al zijn scherpte en stelligheid in 't algemeen geen ondeugden van een crimineel wetboek, zoo is door overdrijving dier eigenschappen en door de starheid, van het nieuwe wetboek, de toepassing moeilijk, terwijl de slagen geen doel treffen, doordat ze óf langs den schuldige heengaan, dan wel hem verkeerd treffen.

Voorts is het nieuwe wetboek ,,wijsgeerig slecht

gefundeerd", met weinig practischen zin samengesteld", terwijl eenige belangrijke artikelen ernstige technische fouten vertoonen; bovendien is geen rekening gehouden met de uitkomsten der criminologie, noch voldoende aandacht geschonken aan de Indische toestanden. Op de creditzijde staat: de regeling voor jeugdige misdadigers, en dat eenige te zware straffen lichter gemaakt zijn.

Ondanks het dwingend karakter mag de rechter in gevallen, waarin gevangenisstraf, hechtenis of geldboete gesteld is achtereenvolgens, afdalen tot een duur van één dag, één dag of 25 cent, zonder eenige motiveering in het vonnis, zoodat de rechter bij moord b.v. den dader één dag gevangenisstraf mag opleggen. Het is hem echter niet vergund gevangenisstraf om te zetten in hechtenis.

Volgens het pas vervallen wetboek had de rechter de bevoegdheid bij zware straffen een aangrenzende lichtere straf op te leggen, maar een gevangenisstraf vermocht hij niet om te zetten in geldboete.

Door de afschaffing der *verzachtende* en *verschoonende omstandigheden* zijn voor de zeer zware misdrijven de vroegere twee minima: één *met*, een tweede *zonder* verzachtende omstandigheden, vervallen, wat een groot nadeel is voor de Inlandsche rechtbanken, veelal samengesteld uit leeken van verschillende rechtzede.

De vlugge wisseling van het personeel der rechtscolleges, het ver uiteen liggen der Raden van Justitie, het slechts bij uitzondering publiceeren der strafvonnissen, en het gemis van een hechte publieke opinie maken dit nadeel des te grooter.

Een groot gebrek acht schr. het, dat de doodstraf alleen door ophanging wordt voltrokken en dus iedere ter dood veroordeelde als een eerlooze gebrandmerkt wordt.

Aangaande de verbanning meent schr., dat zij, „hetzij uit geheel Nederlandsch-Indië, hetzij uit een deel daarvan, hetzij naar een aangewezen plaats in dien archipel, had in de strafwetgeving moeten blijven; en het ware zelfs gewenscht geweest, die straf nog uit te breiden, met gelijktijdig *verval van de abnormale verbanning uit het Regeeringsreglement*, waardoor iemand buiten de rechterlijke macht om, zonder eigenlijk gezegde procedure, gestraft kan worden, want de *maatregel* der verbanning krachtens het Regeeringsreglement is en blijft een *straf*."

Verbanning voor altijd of voor 25 jaar zou doodstraf en zware gevangenisstraf in veel gevallen, vooral van politieke misdrijven kunnen vervangen, en in vereeniging met gevangenisstraf op te leggen zijn, terwijl kortere verbanning voor misdrijven van politieken aard de korte gevangenisstraffen zou kunnen vervangen en in vereeniging met hechtenis ware op te leggen.

Het wegvallen der grenslijn tusschen gevangenis in zwaren vorm (tuchthuisstraf, dwangarbeid in den ketting) en gewone gevangenis (dwangarbeid buiten den ketting) noemt schr. een ander voorbeeld van verouderde éénvormigheid.

Daar er slechts één soort gevangenisstraf in het strafwetboek is opgenomen, „staat het dus aan de Administratie om de opgelegde gevangenisstraf als „hard labour" (b.v. door arbeid in de kolenmijnen) of als slechts verplichtend als gewoon werk te laten ondergaan."

De rechter kan daarop geen invloed uitoefenen.

In het strafwetboek dient de straf met „hard labour" uitdrukkelijk te worden onderscheiden van: gevangenisstraf met verplichting tot het verrichten van gewonen arbeid.

Het sta de Administratie vrij om een tot zwaren arbeid veroordeelde, om te vermelden redenen gewonen arbeid te doen verrichten, maar niet om een tot gewone gevangenisstraf veroordeelde „zwaren arbeid" te laten verrichten.

Een voorbeeld van de starheid van het nieuwe strafwetboek is de scherpe onderscheiding der vormen van „deelneming", welke onderscheidingen weinig zin hebben, daar een medeplichtige — ofschoon het een mindere straf strafbaar — meer schuldig kan zijn dan de „dader" die physiek het misdrijf pleegt. „daarenboven past zulk een onderscheiding slecht bij het moderne strafrecht, dat krachtens de uitkomsten der criminologie sterk den nadruk legt op de persoonlijke gezindheid des daders. Ook over de middelen van „uitlokking", over het delict *heling* geeft schr. eenige opmerkingen ten beste en besluit aldus: „Veel verkeerds en ook goeds is in het nieuwe strafwetboek aan te wijzen.

Aan hen die dit inzien de taak om te pogen, dit goede tot ontwikkeling te brengen, het verkeerde er uit te doen lichten."

Suriname.

In een nagekomen nummer van „De Surinamer" — van 24 Februari — vinden wij een uitvoerig ingezonden stuk, getiteld „*Scheepvaart-Moeilijkheden*" en gedateerd Amsterdam November 1917. Het stuk handelt over den Kon. W. I. Maildienst en is blijkbaar geschreven door de directie zelve. Wij laten hier het slot volgen:

„Moge het bovenstaande er toe bijdragen, dat men zich in Suriname een juist oordeel vorme over de omstandigheden, welke in de tegenwoordige tijden de gemeenschap der Kolonie met de buitenwereld belemmeren of tijdelijk onderbreken. Men houde zich er voorts van overtuigd, dat de K. W. I. M. niets zal verzuimen, om zoodra de toestand het toelaat, haar weer de verbinding te verschaffen, waarop zij aanspraak kan maken."

Wij van onzen kant spreken de hoop uit, dat de toestand het spoedig zal toelaten de belofte na te komen.

* * *

Er bestaan bij den Koninklijken West-Indischen Maildienst plannen, om na den oorlog tot een reorganisatie van zijn bedrijf over te gaan.

Nadat het gouvernement opnieuw den wensch te kennen heeft gegeven, dat de K. W. I. M. in overweging neme op welke voorwaarden hij zich met de exploitatie van de koloniale vaartuigen kan belasten, heeft de K. W. I. M. geantwoord, dat hij in beginsel bereid is na te gaan of het hem mogelijk is de diensten van de koloniale vaartuigen ter hand te nemen, doch dat de verwezenlijking van zulke plannen in rechtstreeksch verband staat met de vaart op en in West-Indië in het algemeen.

De reorganisatie-plannen, welke men op het oog heeft, sluiten in het oprichten van een „West-Indische Pakketvaart Maatschappij."

Door de inrichting van den tegenwoordigen dienst, die door zijn tegenwoordige route aangewezen is op het gebruik van schepen van beperkte afmetingen, bestaat geen gelegenheid moderner schepen te bouwen, welke voldoen aan de eischen van het passagiersverkeer van Europa naar West-Indië en de omliggende landen.

De plannen zijn de volgende:

De hoofddienst van uit Holland wordt gesplitst in tweeën:

1. Een veertiendaagsche passagiersdienst met flinke moderne schepen: Amsterdam, Trinidad, La Guaira, Curaçao, Port au Prince, New-York en terug.

2. Een driewekelijksche vrachtdienst: Amsterdam, direct naar Paramaribo, vervolgens Demerara, Trinidad, Venezuela en terug.

Daarnaast zullen worden ingesteld door de „West-Indische Pakketvaart Maatschappij", die haar hoofdzetel in het centraal gelegen Curaçao zal hebben, diensten op de volgende trajecten:

a. Trinidad, Demarara, Paramaribo en omgekeerd aansluitende op de mailschepen van en naar Holland; en een kustdienst tusschen de havens, welke thans door de Koloniale Vaartuigen worden aangeloopen.

b. Een nader vast te stellen route met Curaçao als middelpunt, waarin ook de Bovenwindsche eilanden zullen worden opgenomen.

De vaarplannen denkt men zich zoo te ontwerpen, dat de passagiers van en naar Paramaribo op de schepen varende naar Holland, in Trinidad onmiddellijk aansluiting vinden.

Op deze wijze wordt de weg geopend tot een betere verbinding van de West-Indische Koloniën in het algemeen met het moederland en tusschen de koloniën onderling, terwijl de Transatlantische dienst in alle opzichten op den duur verbeterd zal kunnen worden.

Indien de regeering en de K. W. I. M. tot overeenstemming komen, zal de verwezenlijking van deze plannen in de eerste plaats afhangen van de mogelijkheid om in afzienbaren tijd over de noodige moderne vaartuigen te beschikken, welke o.a. voor den dienst der West-Indische Pakketvaart-Mij. tusschen Trinidad en Paramaribo noodig zullen zijn.

Of de rivierdienst in het operatieplan van de West-Indische Pakketvaart zal worden opgenomen, is mede nog een vraag, waarover van gedachten gewisseld wordt. *(De Surinamer).*

* * *

Suriname heeft nu ook zijn zilverbons, n.l. van een rijksdaalder, een gulden en een halven gulden. Deze bons zullen iets kleiner zijn dan de tegenwoordige bankbiljetten van de Surinaamsche bank van vijf gulden; ze worden gedrukt bij de firma Heyde te

Paramaribo. De ondergrond er van is lichtbruin. De rijksdaalders hebben een paarsen, de guldens een donkerbruinen en de halve guldens een zwarten opdruk.

In totaal zal een half millioen gulden aan bons vervaardigd worden. Ze zijn voorzien van handteekeningen van den Gouverneur en den Administrateur van Financiën.

Onder het hoofd „*Een gunstig verschijnsel, maar eenigszins lastig*", zet „De West" van 9 April uiteen, hoe men tot de uitgifte van zilverbons is gekomen:

„Een ongeluk heeft vaak ook zijn goede zijde. De oorlog is een ramp, maar hij heeft aan onzen landbouw een stoot voorwaarts gegeven als nooit te voren. Aanvankelijk profiteerden zoowel de groote als de kleine landbouw daarvan. Jammer genoeg, is dat met den grooten landbouw thans niet het geval. Door het ontbreken van gelegenheid tot verscheping der producten is zijn toestand op dit oogenblik zelfs critiek.

De kleine landbouw daarentegen kan zich ongehinderd ontwikkelen. De producten behoeven niet verscheept te worden, doch vinden gretig afzet in het eigen land, tegen prachtige prijzen.

Het is dus een gulden tijd voor de kleine landbouwers. Zij verdienen veel meer geld dan zij verbruiken en zijn dus bezig kapitaal te vormen. Vooral met de nijvere Britsch-Indiërs is dit het geval.

Dit is alles prachtig, maar is een bezwaar aan verbonden. Deze lieden hebben de gewoonte hun geld te bewaren, liefst in den vorm van zilver. Veelal wordt het onder den grond verstopt. Onlangs deed zich een treffend staaltje daarvan voor. Het bleek, dat een Britsch-Indiër in Saramacca een bedrag van twee duizend gulden aan zilver in den grond had bewaard.

De toenemende welvaart der landbouwers heeft dus tot gevolg dat veel zilver aan den omloop wordt onttrokken en vastgehouden.

In normale tijden is het de taak van de circulatiebank, om door aanvoer van specie te zorgen dat er voldoende zilver in omloop blijft. Dit was den laatsten tijd echter niet mogelijk, omdat er geen verbinding is met Nederland.

Uit Curaçao kan men ook geen specie betrekken, omdat men daar doorloopend hetzelfde bezwaar in de circulatie ondervindt, zij het door andere oorzaken.

De Surinaamsche Bank heeft telegrafisch de hulp ingeroepen van de Javasche Bank, en onze Landvoogd heeft dit verzoek ondersteund bij den Gouverneur-Generaal van Indië. Tot dusverre heeft men echter geen antwoord en in ieder geval zal er vrij wat tijd mede gemoeid zijn, eer het zilver uit Indië via Amerika hier kan worden aangevoerd."

Van de Guiana's heeft Fransch-Guiana het eerst zilverbons moeten invoeren.

De verordening tot invoering van zilverbons werd door de Koloniale Staten in één dag goedgekeurd en nog denzelfden avond in een buitengewoon Gouvernementsblad afgekondigd. Dit geschiedde ook met twee maatregelen, die in verband met de invoering der zilverbons noodig waren.

* * *

In hetzelfde nummer van „De West" het volgende bericht:

„Volgens door den Gouverneur ontvangen telegrafisch bericht is, tengevolge van de inbeslagneming van alle schepen der Maatschappij Koninklijke West-Indische Maildienst in Noord-Amerika, de dienst New-York—Paramaribo geschorst moeten worden, doch er worden onderhandelingen over de voortzetting gevoerd.

Gelukkig kunnen wij aan het bovenstaande toevoegen, dat reeds een tweede telegram is ontvangen, met bericht dat de Amerikaansche regeering toegestaan heeft, dat drie schepen (de Oranje-Nassau, de Juno en de Vulcano) bestemd blijven voor den dienst tusschen New-York en West-Indië."

* * *

Aan de N.R.Crt. van 16 Juni wordt uit Batavia geseind:

Het stoomschip Sitoebondo heeft 800 ton gouvernementsrijst voor Paramaribo geladen.

* * *

Ingevolge Kon. besluit wordt, met tijdelijke afwijking van de ter zake bestaande bepalingen, aan de militie- en landweerplichtigen van het leger h.t.l., die gedetacheerd worden bij de landmacht in West-Indië, bij het aangaan eener verbintenis voor den kolonialen militairen dienst, een premie toegekend naar reden van *f* 400 voor een 6-jarig dienstverband.

* * *

De Eerste Kamer is uiteengegaan — tot 16 Juli — zonder de Surinaamsche en Curaçaosche begrooting voor 1918 te behandelen. Deze komen dus eerst na de verkiezingen aan de orde. Voor zooveel wij weten zijn deze begrootingen nog nooit zoo laat in het jaar behandeld.

* * *

Dezer dagen kwam ons in handen „*Die auszereuropäischen Erdteile*" von *H. Harms*. Mittlere Ausgabe, Leipzig 1917, zijnde een deel van zijn „*Erdkunde in entwickelnder, anschaulicher Darstellung*". Op blz. 125 wordt het „Koloniaalland Guayâna" behandeld: „Feuchtheisz und üppig fruchtbar. *Britisch-, Niederländisch-* und *Französisch-Guyana*. Letzteres „das Land, wo der Pfeffer wächst", mit der ungesunden Strafkolonie *Cayenne* (kajénn). Cayenne-Pfeffer."

Bedoelt de schrijver dat Cayenne peper verbouwt dan leze hij er op na wat wijlen zijn landgenoot Prof. Dr. *W. Joest* in zijn „*Ethnographisches und Verwandtes aus Guayana*" (Supplem. zu Bd V van het „*Intern. Arch. für Ethnographie*", 1893) daaromtrent zegt. „Cayennepeper" komt niet uit Cayenne. Peper *(capsicum)* groeit er wel in verscheidene soorten, maar is geen artikel van uitvoer. Peper *(Piper)* groeit er niet, wordt althans niet verbouwd.

Op blz. 212 vertelt Harms dat de Gebirgswälder van de Guianas cacao voortbrengen.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Inachtneming der Moh. Feestdagen. De *Darmo Kondo* maakt melding van de volgende regeeringscirculaire: In den laatsten tijd is van Inl. (Mohamedaansche) zijde de wensch geuit, dat van ambtelijke zijde meer rekening zou worden gehouden met de viering der Mohamedaansche feest- of gedenkdagen. De billijkheid van dat verlangen wordt door de regeering erkend en in verband hiermede oordeelt de Landvoogd het gewenscht, dat bij de regeling der werkzaamheden op de landskantoren en bij de verschillende diensten hiermede rekening wordt gehouden. Voor zoover de belangen van den dienst die toelaten, zullen op die dagen de kantoren geheel of gedeeltelijk worden gesloten, dan wel aan het Moh. personeel verlof worden verleend, terwijl bij openbare diensten de bestaande regeling voor Zon- en feestdagen ware toe te passen. Waar het betrokken personeel grootendeels uit niet-Moh. bestaat, zal uiteraard van sluiting der kantoren geen sprake kunnen zijn, doch daar zal rekening kunnen worden gehouden met de individueele belangen van Moh. ambtenaren of beambten. Ten slotte zegt de circulaire, dat met die feest- en gedenkdagen worden bedoeld de *zes* data, voorkomende in den regeerings-almanak, n.l. Assoera, Gabereg Moeloed, Hemelvaart van Mohamed, Begin der Poeasa, Einde van id. en Idoe'l Korban. Reeds in dit jaar moet met het nieuwe voorschrift rekening gehouden worden.

Inl. Normaalschool. Volgens hetzelfde blad *(Darmo Kondo)* zal te Solo een normaalschool voor Inlandsche onderwijzers worden gebouwd. Met het werk zal spoedig worden begonnen. Een som van *f* 30000 is toegestaan, om voorloopig met het verzamelen van materialen te kunnen beginnen. Het geheele gebouw, dat een paar ton zal kosten, komt te staan nabij en ten Noorden van het station Poerwosarie.

Inl. Notarissen. De dezer dagen door ons vermelde opheffing — alzoo hetzelfde blad *(Darmo Kondo)* —van den eisch van het bezit van den Staat van Nederlander voor een benoeming tot notaris, zoodat ook Inlanders en met dezen gelijkgestelden tot die functie benoembaar zijn, heeft in zoover geen dadelijk practisch gevolg, dat, naar de redactie meent, er nog geen tot de evengenoemde bevolkingsgroepen behoorende personen zijn, die het diploma van candidaat-notaris bezitten. Nochtans mag naar haar oordeel, verwacht worden, dat intelligente Inl. jongelieden van de thans geopende gelegenheid gebruik zullen maken om een eervolle betrekking, welke dikwijls ruim bestaan oplevert, te verkrijgen. Het is van algemeene bekendheid, dat er vooral op Java te weinig gelegenheid bestaat tot het verkrijgen van notarieelen bijstand, terwijl dikwijls vooral door niet Europeanen, ongaarne gebruik gemaakt wordt van de diensten van bestuursambtenaren, assistent-residenten of gewestelijke secretarissen, die in de binnenlanden dikwijls met de functies van notaris belast zijn. Vooral ook ter constateering van de talrijke grondtransacties tusschen Inlanders onderling waar over dikwijls zooveel kwesties ontstaan, is uitbreiding

van het aantal eigenlijke notarissen gewenscht, terwijl natuurlijk de Inlanders liever van de diensten van een met hun taal, gewoonten en gebruiken beter bekenden notaris van hun landaard gebruik maken dan van een Europeeschen notaris, die bovendien wellicht, ondanks het bestaande tarief, zich duurder voor zijn diensten laat betalen.

„Boedi Oetomo". Het hoofdbestuur dezer vereeniging heeft door een rondschrijven de leiders over geheel Java opgewekt om zoo spoedig mogelijk een algemeene vergadering te beleggen. Deze vergadering was intusschen reeds op den 1en April vastgesteld. Behalve de reeds ook in andere bladen genoemde punten zal ook de taak van de gekozen en benoemde leden van den Volksraad een onderwerp van bespreking uitmaken. Het hoofdbestuur meent, dat zijn mannen in den Volksraad beter en meer werkzaam kunnen zijn in de richting van *Boedi Oetomo*, die het doel nastreeft het lot van de Inl. bevolking te verbeteren, wanneer zij zooveel en zoo uitvoerig mogelijk op de hoogte gesteld worden van ongewenschte toestanden. Bij de voormannen van *Boedi Oetomo* zit dus de ernstige wil voor in het belang van land en volk werkzaam te zijn in een lichaam, dat bij lange na niet volmaakt is, dat in zijn wezen nog heel wat moet veranderen om een werkelijke Volksraad te worden. Uit het rondschrijven volgt, dat de *Boedi Oetomo* mannen niet voor het lidmaatschap voor den Volksraad zullen bedanken. Pogingen werden aangewend om *Tjokroaminoto* tot aanneming te brengen. *(Darmo Kondo)*.

Een eigenaardig voorval. Hetzelfde blad meldt, hoe een paar koelies zagen, dat een Japanner, genaamd *Takao*, afkomstig van *Ngadiredjo* in Noord Kedoe, bezig was met een beitel een Boedhabeeld in de Zuid Oostelijke nis van den Boeroe-Boedoer-tempel te Djokdja, het hoofd af te kappen. Toen de koelies den opzichter waarschuwden, verdween die Japanner. De heer Stein Callenfels van den oudheidkundigen dienst, constateerde bij het onderzoek, dat in den hals van het beeld drie diepe houwen waren aangebracht. Eenige andere Japanners schijnen te hebben getracht een Boedhabeeld machtig te worden door den opzichter om te koopen. De assistent-resident van Magelang stelde een onderzoek in. Natuurlijk is een dergelijke beschadiging strafbaar.

Zaak van Mohamed. Naar aanleiding van deze beleedigingzaak in de *Djawi Hiswaro*, acht een „Inzender" in de *Darmo Kondo* het politiek element hoofdzaak, het godsdienstige slechts bijzaak. Hij schrijft: „Maar dat de Mohamedanen Zijne Hoogheid den Vorst als Hoofd erkennen, als gevolg van zijn naam: Abdoerrachman Sagidin Panotogomo, dat verblijdt mijn hart, n.m. dat er nog teekenen zijn, dat de Javanen buitenaf zich nog verbonden gevoelen aan den Vorst, al is het (dan ook maar) door middel van den godsdienst. Uiteraard maakt de godsdienst geen verschil tusschen de volken. Toch geloof ik altijd, dat wij Javanen, die Mohamedanen zijn, ons Javaansch gevoel niet uit het oog moeten verliezen: dat stellig een vorst uit het eigen volk zal behoeven. En als er Javanen zijn, die Arabische voorouders bovenmate verheffen door vleiend te zeggen: „We hebben denzelfden godsdienst", dat is huichelachtig en heeft soms alleen de bedoeling om kapitaal te krijgen. Een ander schrijft nog, dat hij 't niet goed vindt, als men de menschen op een dwaalspoor leidt en den godsdienst van anderen gering acht om zijn eigen godsdienst op te hemelen. De godsdienst van Jezus en van Confucius en van Mohamed zijn allen even goed — zegt hij —; geen er van is minder of meer dan de andere, als men maar standvastig is. Wat weten we er eigenlijk van. Er is niets zekers en het loopt alles uit op: „Ik weet het niet." Wat er op aarde noodig is, van welken godsdienst men ook zij, is het zoeken van kennis om het brood te verdienen, dat is al. Rijk aan kennis: veel te eten; arm aan kennis: weinig te eten. Dat staat tenminste vast."

S. I. De afdeeling *Meester Cornelis* van de *S. I.* hield in het Uniepark een volksvergadering. Op de agenda stonden de volgende punten: *a.* Het smaden van den Profeet door den redacteur van het Solosche dagblad *Djawi Hiswaro*; *b.* de huidige dure levensstandaard en de hooge rijstprijzen; *c.* de overstrooming te Batavia met wat er uit voortkwam; *d.* de rechten en plichten van den Inlander tegenover de Regeering en omgekeerd. Er waren wel een paar duizend menschen bijeen. Iets over negen betrad *Hadji Abdoelrachman*, voorzitter van genoemde S. I.-afdeeling het podium, opende de vergadering met een woord van welkom aan de aanwezigen en kondigde toen als spreker en leider aan *Abdoel Moeis*. Deze zette het doel der bijeenkomst uiteen en sprak zonder oponthoud bijna twee uren lang over den smaad en den spot den Profeet aangedaan, over de rechten, lasten en verplichtingen van den Inlander tegenover de *Pamerentah Agoeng* (de Regeering) over de *Kewadjiban* (plicht) van den *anak boemi poetra* (Inlander) wederkeerig tegenover het gouvernement, over de *Agama Islam* en de *Agama Nasarani*, over het Christelijk zendingsonderwijs, Christelijke hospitalen, over de kerstening en maakte daarbij vele en velerlei sombere vergelijkingen, over verschillende economische toestanden, over de huidige rijstprijzen, enz.; en eindigde met een motie voor te lezen, welke het volgende bevat: 1e. adhaesie te betuigen aan het comité te Soerabaja betreffende het uitlokken van een beslissing èn door den Gouverneur-Generaal èn door den Soenan van Solo, in zake de beleediging van den Profeet; 2e. de Regeering ingrijpende maatregelen te doen nemen om den standaardprijs van de rijst (1e soort) op *f* 10 vast te stellen. Zonder de minste oppositie werd deze motie bij acclamatie aangenomen. Als sprekers traden vervolgens op. Hadji Mohamad, onderwijzer aan de Alatas (Arabische) school te Batavia, Hadji Hidaja Soekerno, voorzitter S. I. Bekasi, Semaoen, voorzitter S. I. Semarang en Wina Djermada, boekhouder van de drukkerij Evolutie te Batavia. Zij hadden het in hoofdzaak over den Islam en den Profeet, en betoogden met klem, dat de redacteur van de *Djawi Hiswaro* niet alleen de plank missloeg, maar door dezen misslag beroering had gebracht in de Islammitische wereld, die wellicht de treurigste gevolgen na zich zouden kunnen slepen. Verder drukten zij het volk op het hart de voorschriften van den Koran — vooral onder deze tijdsomstandigheden — en de godsdienstige plichten met des te meer getrouwheid op te volgen. Vervolgens werd er gesproken over den handel, den landbouw en over den jongsten watersnood te Batavia, waarbij een beroep werd gedaan op de barmhartigheid der aanwezigen. Ten slotte nam Abdoel Moeis weder het woord en besprak breedvoerig de misstanden op de particuliere landerijen in Batavia. Spreker leidde zijn relaas in met een fragment van Indische geschiedenis en ging ongeveer 100 jaren terug tot aan het Engelsche tusschenbestuur. Om twaalf uur liep deze bijeenkomst ten einde zonder eenige noemenswaardige bijzonderheden. Aan de poort werd een bedrag van ± *f* 100 opgehaald voor de slachtoffers van den bandjir.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Opstand in Soekadana. Uit Palembang wordt hieromtrent nader aan de *Sinar Sumatra* het volgende gemeld: De zoogenaamde „heilige bron", die een voorname rol heeft gespeeld in deze zaak, is bij nader inzien meer een stroompje, waarbij door de aanhangers van Hadji Ali, aangeduid als de „*Sarekat Poetih*", een soort bedehuisje werd opgericht. Wij hebben vaak gelezen — alzoo de schrijver — van geneeskrachtige wateren, doch van onkwetsbaar makende nog nooit gehoord! De leider Hadji Ali zit thans te Tandjong Radja in arrest en ook verscheidene zijner aanhangers werden bereids opgepakt. De leider zou den menschen den opstand hebben „voorspeld", of liever, de goedgeloovige zielen der doesoens Soekadana, Merandjah enz. hebben wijs gemaakt, dat de groote Goenawan eerlang zou verschijnen, welke figuur schijnt te moeten worden beschouwd als een soort Messias of Madhi. Hadji Ali was zoo bescheiden deze rol niet op zich te nemen, maar haar toe te deelen aan zekeren schavuit uit de doesoen, Rantaubajoer, genoemd *Alijas*. Deze man, die voor den befaamden Goenaman schijnt te hebben gefungeerd, is bij het treffen neergelegd. Hadji Ali zelf wist zich in de kritieke dagen bescheiden op den achtergrond te houden, hetgeen nog zoo dom niet was. Verondersteld wordt, dat in stilte de voorbereiding dezer opstandige beweging reeds geruimen tijd te voren moet getroffen zijn. De onwetende zielen hadden zich anders wel kunnen spiegelen aan andere soortgelijke ondernemingen in Indië, bijv. ter Sumatra's Westkust, welke steeds op een jammerlijk fiasco voor de opstandelingen uitloopen en waarbij de zoogenaamde „onkwetsbaarheid" nonsens bleek. Jammer, dat dergelijke dwaze lieden eerst een gevoelige les moet worden toegediend. Naar verluidt zouden de gevallenen na het treffen niet dadelijk geteld zijn. Vermoedelijk zijn door de bloedverwanten ettelijke getroffenen weggebracht en vandaar de hoogere partikuliere dooden-raming.

Relletje mislukt. Het relletje door Tjokroaminoto, met belanglooze medewerking van eenige Arabieren, te Soerabaja op touw gezet, schijnt niet het gevolg te zullen hebben, dat de aanstokers zich er van hadden voorgesteld. Hier in de Vorstenlanden — zoo vernam de *Bintang Soerabaja* uit Solo — is men de zaak al aan het vergeten, sterker nog, er is een krachtige antibeweging aan den gang. Eerstens wordt opgemerkt, dat het bestuur te Solo, n'en déplaise het blazen en schetteren van den fameuzen leider der S. I. niet aan eenigen maatregel tegen den schrijver heeft gedacht. Alleen hierom: wijl er immers geen aanleiding tot eenigen maatregel was. Er is geen enkele wetsbepaling overtreden en dat een groep lawaaimakers zich de kroppen vol wind zuigt en dan gaat blazen, is immers voor de Overheid geen reden om eveneens te doen. Er is dus ook niemand verhoord; evenmin heeft 't bestuur te Solo eenige prentah gekregen van hooger hand in deze richting. Laat men de quasi-gewichtige telegrammen der Soerabajasche heeren zonder antwoord — zoo schrijft verder de correspondent — dan zullen de afzenders wel snappen, dat zij aan het verkeerde adres zijn. Opmerkelijk is, dat van nationalistische zijde te Solo op zeer ruime schaal werd en wordt verspreid een strooibiljet, waarop het volgende staat gedrukt: „Sajang pada bangsa Djawa. Hei, Saudara kita Djawa, enget, perkara kandjeng Nabi Mohamad Rasoeloelah di hinaken, djanganlah di teroes-teroesken, sebab soeda ada jang pikoel dosanja. Soepaja enget bahaja

besar jang akan datang, kalau sampei kedjadian saudara kita bangsa Djawa termasóek pri bahasa „maboek igama”; lebih baik pikir hal sangsaranja hidoep kita mi waktoe, karena mahal roepa jang menimpah. Hei, saudara, Penjanjang ini meloeloe kaloear darihati jang djernah.” Verkort en in hoofdzaak weergegeven leest men daarin een zeer kalme en nuchtere waarschuwing om niet aan fanatisme te doen, doch liever te denken aan het gevaar, waarmede het volk wordt bedreigd door het steeds duurder worden van allerlei noodzakelijke artikelen. Ten slotte zij nog aangeteekend, dat het zoo scherp aangevallen blad „*Djawi Hisworo*” sinds het begin der actie mooi vooruitgaat in abonnementental, terwijl het kort daarop een „ingezonden” ontving van...... den president der S. I. Paree (Kediri) waarin tegen Tjokroaminoto en diens kornuiten stevig wordt uitgepakt. Het relletje begint treurig te verloopen. — De officier van Justitie vond geen termen voor een vervolging van den redacteur van de *Djawi Hisworo* wegens beleediging van godsdienst als anderszins en daar ook de Regeering niet reageerde op het te Soerabaja begonnen Arabisch relletje, is de heele schetter-historie afgedaan.

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

Oorlogsvoorzieningen in Duitsch Oost-Afrika.

De koloniale organisatie stelde zich tot taak de natuurlijke hulpbronnen in menschenkracht en grondproducten zoo productief mogelijk te maken, door verbouw van 't land en door de inboorlingen voor arbeid in staatsdienst en als dragers te benutten. Inkoop en verkoop van levensmiddelen en benoodigdheden zoo mogelijk met uitschakeling van den tusschenhandel van negers en met vaststelling van hoogste prijzen om woekerbedrijf te voorkomen. Distributie van levensmiddelen, stoffen, petroleum en andere verbruiksartikelen. Verbetering van verkeersmiddelen, om de districten, die minder goed bereikbaar zijn, en de sterk door troepen bezette gedeelten van 't land gemakkelijk van 't noodige te voorzien.

Hoewel de hiervoor door Dr. Krenkel (in de D. Kolonialzeitung (No. 5 van 1918) gedane mededeelingen aan actualiteit hebben ingeboet door de vermeestering van D. Oost-Afrika door de entente-colonnes, verdienen zij toch volle belangstelling als voorbeeld van organisatieleering.

De regeling van verbruiksartikelen bleek al gauw noodig te zijn om 't verdwijnen van waren te verhoeden, de kolonie zelf heeft geen overdaad en van buiten was niets meer te verwachten, bovendien moest er tegen gewaakt worden dat voorraden met speculatief oogmerk werden opgestapeld. De koloniale troepen kregen door hun groote etappenmagazijnen in 't noorden en aan de centrale spoorbaan voor zich zelf en de arbeiders opgaven hoeveel en tegen welke eenheidsprijzen, olie, meel ,suiker, boter, petroleum, lucifers, tabak ,zeep, enz. te krijgen waren. 't Rantsoen eerst ruim berekend, moest geleidelijk ingekrompen worden; in 't laatst van 1915 werd alles al krap toegemeten. Voor de niet in dienst genomen bevolking bleef de handel open, maar daar de handel gebrek aan waren kreeg en bij voorkeur zelfs aan de magazijnen leverde, moesten door de civiele ambtenaren ook levensmiddelendepots opgericht worden voor de bevolking.

De oorlog gaf een duidelijke aanwijzing dat O. Afrika vele schatten kan opleveren, waarvan men voordien geen juist begrip had. In vele streken wordt reeds lang rijst verbouwd, maar hij voorziet alleen in plaatselijke behoeften, en nog in onvoldoende mate, zoodat Indië scheepsladingen invoerde. De nood bracht ertoe de rijstbouw zeer uit te breiden. Dit slaagde in die mate dat de magazijnen altijd voldoende voorraden hebben gehad en dit 't hoofdvoedsel werd. De vlakte van Oelanga, de streken van Tabora, Moesansa, Kondoa-Irangi brachten vooral geweldige hoeveelheden op. De kwaliteit doet niet onder voor de Javarijst. Na den oorlog zal O. Afrika geleerd hebben, in eigen rijstbehoeften te voorzien.

Daarna nemen mtama en maïs een voornaamste plaats in. Ook hiervoor hebben de districtscommissarissen de leiding op zich genomen. Ieder inlander wenschte zich tot 't voor eigen gebruik noodige te bepalen. De D. wisten b.v. streken als Kondoa-Irangi en Oegogo, die totdien geen productie van groote beteekenis hadden, in 1914 en 1915 reeds tot een opbrengst van millioenen K.G. mtama en maïs te brengen.

Tarwe werd vooral in Langenburg en Bismarckburg verbouwd. 't Meel ervan mocht alleen verkocht worden vermengd met dat van mtama en maïs, groote molens waren hiervoor in werking, terwijl de inboorlingen door hun stampmethode meewerkten.

In de vleeschbehoeften kan voldoende worden voorzien. Zij was zoowel voor de soldaten als voor de lastdragers van 't grootste belang. In D. wordt Z. W. Afrika als 't rijkste veeland beschouwd. Geheel ten onrechte. Zijn ettelijke honderdduizenden stuks vee beteekenen niets bij de minstens zes millioen stuks groot vee in O. Afrika, waar nog onnoembare getallen schapen en geiten zijn bij te voegen. De hoeveelheid was er dus wel, maar 't vergde een wonder van organisatie om 't noodige te bezorgen waar de behoefte was. In Dodoma, Goelwe en Saranda aan de centraalbaan werden reeds medio 1915 veedepots opgericht, waarheen 't vee geleid en van waar dit weer naar de troependepots werd gezonden te Kondoa-Irangi, Oefiome, Tabora, enz. Ook werd vleesch gedroogd en vervoerd.

Bij de uitstekende organisatie gebeurde 't toch dat troepen in afgelegen streken niet in 't bezit kwamen van de hun toegedachte levensmiddelen. Dan behielpen zij zich weken lang met hetgeen van de inboorlingen te krijgen was en hetgeen de jacht opleverde.

De conserven, die vroeger een zeer voorname rol speelden bij de voeding der Europeanen, ontbraken natuurlijk geheel. Gelukkig, kan men wel zeggen, want nu leerde men eerst hoe de vruchten van de kolonie zelf de plaats ervan best kunnen innemen. Ook voor aardappelen werd in Mohogo en Püffer, alsook de inheemsche zoete aardappelen een goed Ersatz gevonden. Groenten, die voorheen alleen de inlanders en Indiërs aten vonden op de Eur. tafel nu waardeering. Velerlei marmeladen werden zelf gemaakt. De toepassing van de cacaoboon, van de aardnoot nam in allerlei vorm toe. Boter werd gemaakt. Suiker werd zelf bereid, honing verving overigens dit voedingsartikel. De was der wilde bijen werd benut. Door eigen zoutwinning zal voortaan de invoer van 't Indische zout onnoodig gemaakt zijn.

De vraag om kleedingstoffen deed zich ook spoedig en dringend gevoelen. De Eur. verfden door chemische en plantaardige kleurstoffen 't witgoed in khakikleur. De inlanders verhandelden het gekleurde katoen tegen hooge prijzen; geld werd daarbij niet meer aangenomen, de ruil moest tegen eieren, melk, kippen, e.d.m. geschieden. 't Spinnewiel kwam weer tot eere, evenals de weefstoel. Zij leverden stof, die wel wat te zwaar is, maar die toch in 't gebrek voorziet, en gekleurd wordt met inheemsche middelen. Wol en garen werd gesponnen, knoop- en breiwerk werd ijverig vervaardigd. Van de huid van runderen en giraffen werd leer gelooid, groote schoenmakerijen kwamen in werking. Veel moest weer op nieuw uitgevonden worden, dat elders verouderd was. Voor menige dergelijke uitvinding werd patent verleend.

Ook tabak en alkohol vonden hun bereiders. De eerste werd vooral tot cigaretten verwerkt. Uit mtama, maïs, rijst en bananen werd jenever en whisky gemaakt.

Uit aardnoot- en palmolie werd een goede zeepsoort bereid, ook voor dit product zal de kolonie later zelfstandig kunnen zijn. Het tekort aan petroleum werd verholpen door vermenging met andere oliën. Bovendien was ter vervanging een destillaat uit kokosnooten gemaakt. Lucifers kon met niet vervaardigen, maar vuursteen en lont konden in de kolonie zelf worden verkregen.

Na den oorlog zullen niet alle in toepassing gebrachte vindingen in stand blijven, want de aanvoer van buiten kan minder duur zijn dan de voortbrenging onder moeilijke omstandigheden of in gering aantal, maar zeker is de tijd van ellende in menig opzicht toch leerzaam en van blijvend nut geweest.

De handel heeft goede zaken gemaakt zoolang als er zaken te doen waren. De planters hebben daarentegen groote verliezen geleden. Ten slotte is hun bezit vrijwel geheel ten gronde gegaan. Dr. Krenkel bepleit voor hen een voldoende schadevergoeding van 't Rijk om na den oorlog met kracht 't vroegere bedrijf te kunnen hervatten, gesterkt door de opgedane ondervinding.

Japanners in Brazilië.

In 1908 kwam de eerste groep Jap. arbeiders in Brazilië aan, 't waren 780 personen. Zij vonden werk op de koffieplantages van Sao Paolo. Daarna volgden vele anderen. Bij 't uitbreken van den oorlog waren er een 20.000 tal. Dit leidde tevens tot een vermeerdering van 't ruilverkeer tusschen de twee landen. Een stoomverkeer is tot stand gekomen en een Jap. bank is in Brazilië gevestigd. De Jap. hebben echter ook blijk gegeven eigen grondbezit te willen krijgen, waar zij katoen en koffie zullen beplanten. In Braz. ziet men dit niet met genoegen, de pers is er zoo onvriendelijk tegen ingegaan, dat de Jap. gezant daartegen is opgekomen. In 't door hem hiertoe geleverde betoog komen opmerkingen voor die zeker niet zonder belang zijn. Al waren de eerste ervaringen met Jap. arbeiders opgedaan niet onvermengd goed, thans wordt de waarde der geacclimatiseerde Jap. toch door alle planters erkend en de vraag is grooter dan 't getal der aankomenden. De vrees, dat Jap. arbeiders den loonstandaard zouden drukken, is niet uitgekomen. Integendeel, de Braz. arbeiders moet den Jap. erkentelijk zijn wegens 't verhoogen van den levensstandaard. Ook 't verwijt, dat zij de plantages spoedig zouden verlaten om handarbeiders en handelaars te worden houdt geen steek. In 't algemeen werken de nieuw aankomenden 2 à 3 jr. op een plantage, daarna koopen zij van hun spaarpenningen een stukje land, dat zij zelf bewerken. Van de nu aanwezigen werken nog ± 80 percent op de plantages. Ieder Jap, die met zijn gezin overkomt, moet ± 600 gulden bezitten. 't Is dus niet 't uitschot, dat deze landverhuizers vormt.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Koloniale Studiën.

No. 1 van den 2en jaargang van het tijdschrift van de Indische vereeniging voor studie van koloniaal-maatschappelijke vraagstukken opent met eene beschouwing van J. C. van Hartingveldt over de banken van leening op Java. Hoewel volgens schr. de gouvernements pandhuisdienst lang niet volmaakt is (vooral ten opzichte van rentetarief, veilingen der panden en aan de panden besteede zorg), is hij in het algemeen met de werking er van ingenomen, in de eerste plaats als nuttige, tegen woeker beschermende instelling. Schr. zou het toejuichen indien de banken van leening den inlander ook gelegenheid tot sparen boden (daar ze speciaal voor dessamenschen veel gemakkelijker te bereiken zijn dan de postspaarbank), waardoor die banken zelfs een bron van zegen zouden kunnen worden.

Overigens bevat deze afl. Landbouwtoestanden ter Oostkust van Sumatra, door A. von Oefele. — Gedwongen delging van leeningen, door L. H. van 't Sant. — De hygiënische verzorging der arbeidersimmigranten in de Buitenbezittingen, door G. Alting du Cloux. — Het woningvraagstuk, door H. C. H. Gunning .— Voorts in de rubriek „Financieel-economische kroniek” een artikel van A. Tigler Wijbrandi over scheepsruimte in Indië, met naschrift van de Redactie, en een bijdrage over het woningvraagstuk der ambtenaren te Batavia.

Blaadje van de Centrale Kas.

Aldus de tegenwoordige titel van het orgaan der Centrale Kas te Wltevreden, welke met den nieuwen jaarg

1918 in de plaats is getreden van den onmogelijken vroegeren naam van dit periodiek. Van jaarg. 1918 ontvingen we tot nu toe de Nrs. 1—3, waarin o.a. de volgende onderwerpen: Nr. 1: Afdeelingsbanken en Landraad, door H. Zwart; met Naschrift van Mr. K L. J. Enthoven. — No. 2: Drie grondbeginselen der verbruikscoöperatie en hunne toepassing bij twee bestaande coöperatieve verbruiksvereenigingen (S. S. coöperatie en Officiers-coöperatie), door J. U. M. — No. 3: Leeningen aan groepen, door J. U. M. — Het entrefilet van den heer H. Zwart en mijne overpeinzingen, door F. W. Lamster. — Een en ander over Bankbeheer, door H. C. van Medenbach de Rooij.

Teysmannia.

Afl. 8—12 van jaarg. 28 (1917) verscheen in één bundel, waarvan de inhoud bestaat uit de volgende bijdragen: Inleiding tot de practische studie der zoetwater micro-organismen, door Dr. P. van Oye. — Aanteekeningen over de brakwater micro-fauna van Batavia, door Dr. P. van Oye. — Een en ander omtrent den cocospalm, door W. A. Horst. — Iets over de voeding van de rijstplant, door C. van Rossem. — Afwijkingen (in den groei) bij mais, door K. van der Veer. — De oliepalm cultuur, door W. M. van Helten. — De oliepalm (Elaeis guineensis). Historisch onderzoek van den oliepalm in Ned.-Indië, door Dr. F. W. T. Hunger, besproken door P. J. S. Cramer. — Uit 's Lands Plantentuin, door C. Daubauton. — Zaadwinning bij Bellucia exinanthera, door E. H. Stuit. — Causerie in verband met landbouw op de Wittekruis-kolonie te Salatiga, door A. van Emmerik. — Vruchtwisseling, door K. van der Veer. — Boekbespreking. — Sprokkelingen op landbouwgebied.

Indisch Tijdschrift van het Recht.

Deel 109, afl. 5—12 bevat o.m. een tweetal verhandelingen over 1e. Het ontwerp van een wetboek van strafrecht voor Nederlandsch-Indië (eenige bezwaren), door Mr. C. A. Wienecke (III. De doodstraf. IV. Verbanning. V. Gevangenisstraf, hechtenis en geldboete. VI Medeplichtigheid). — 2e. Toepassing der bepalingen omtrent herhaling, door Mr. A. L. A. van Unen.

In Deel 110, afl. 1, geeft Mr. F. C. Hekmeijer een verhandeling over het nieuwe strafwetboek, terwijl er voorts in opgenomen is de rede, op 2 Januari 1918 ter plechtige openbare terechtzitting der beide Hooge Gerechtshoven door den President dier Hoven Mr. J. H. Carpentier Alting, gehouden naar aanleiding van het nieuwe Wetboek van Strafrecht.

Nederlandsche Zendingsbode.

In het Nr. van 13 Juni besluit J. P. van Bruggen zijn artikel over het Totemisme, terwijl Mr. J. W. Flieringa zijn reisherinneringen uit Ned. Oost-Indië vervolgt; schr. schetst thans de zendingspost Kaban-Djahe (op de hoogvlakte der Bataklanden). — Verder doet zendeling Bout te Fak Fak, mededeelingen over het zendingswerk op West Nieuw Guinea.

Berichten uit de Zendingswereld.

Het 15-Juni-Nr. van dit periodiek bevat een verhaal van een tocht door de jongste arbeidsvelden van de Rijnsche Zending op Sumatra. Vrij gevolgd naar het verhaal van Insp. Wagner. — Ook vindt men in dit Nr. de mededeeling dat zendeling Nommensen den 23en Mei op 84-jarigen leeftijd is overleden. Hij is tot het laatste toe gezond en krachtig gebleven, zoodat hij nog dikwijls verre tochten deed. Onder de Bataks was hij zeer in aanzien en zijn overlijden is een groot verlies voor de Rijnsche zending.

Annalen van het Missiehuis te Tilburg.

In het Nr. van Juni o.m.: Keieesche mandenvlechtster, door H. Geurtjens (met ill.) — Godsdienstige voorwerpen op de Tanimbar-eilanden, door L. Nieuwenhuis (met ill.) — De Indische Missie-Vereeniging. — Niet-Katholieken over onze Missie, door A. T.

De Indo-Nederlandsche Wetgeving.

Van de Indo-Nederlandsche wetgeving, staatsbladen van Ned.-Indië, bewerkt en met aanteekeningen voorzien door J. Boudewijnse, G. H. van Soest, K. H. Boers en P. J. F. van Heutsz (Amsterdam, Uitg. Mij. „Elsevier"), verscheen de 78e aflevering, bevattende Aanteekeningen (1913—1915); Quarantainedienst. — Zout en Register 1915. Met deze afl. is het 20e deel dezer uitgave voltooid.

Groot-Landbouwbedrijf in Ned.-Indië.

Als No. 2 van de Publicaties der Afd. Nijverh. en Handel in 1918 verschijnt met den titel „Beplante uitgestrektheden in het Groot-Landbouwbedrijf in Ned.-Indië" een werkje waarin de resultaten zijn vermeld van een in 1917 ingesteld onderzoek naar de uitgestrektheden, welke in Indië met de hieronder genoemde overjarige cultuurgewassen zijn beplant en wel naar gegevens, verkregen van de betrokken ondernemingen.

Het werkje bevat achtereenvolgens: Voorbericht. Algemeen overzicht. Veranderingen in de beplante oppervlakten gedurende de laatste drie jaren. Verhouding tusschen niet-gemengde en gemengde aanplantingen. Beplante oppervlakten met cacao, coca, kapok, kina, klapper, koffie, aetherische oliegewassen, oliepalm, rubber, thee, touwvezels.

Ziekten en plagen der Cultuurgewassen.

Dr. C. J. J. van Hall geeft in No. 33 der Mededeelingen van het Laboratorium voor Plantenziekten (Instituut voor plantenziekten en cultures) een uitvoerig overzicht van de ziekten en plagen der cultuurgewassen (in den ruimsten zin van het woord) in Ned.-Indië in het jaar 1917.

Boschbouwkundig Tijdschrift Tectona.

Hoofdzakelijke inhoud van Deel XI, afl. 1—2. [1]) Het door het Proefstation voor het Boschwezen te verrichten houtonderzoek, door H. Beekman. — Notulen van de 8e alg. verg. der vereeniging van ambtenaren bij het boschwezen in N. O.-I., gehouden te Jogjakarta op 17 en 18 Oct. 1917. — Overzicht van de resultaten der in het eerste semester 1917 gehouden venduties van het hout en de boschproducten, verkregen door exploitatie in eigen beheer van den Dienst van het Boschwezen. — Ontginningen en erfpacht in Banjoewangi (ontleend aan het Soer. Handelsblad), door A. Reilingh.

M. van Geuns. †

In No. 48 van het Weekblad voor Indië wijdt J. Koning een zeer waardeerend artikel aan de nagedachtenis van den heer M. van Geuns (overleden den 4en Maart te 's-Gravenhage), waarin voornamelijk de verdiensten van den overledene als stichter en hoofdredacteur van het Weekblad voor Indië worden geschetst.

Nederlandsch-Indië. Oud en Nieuw.

R. M. Soetatmo Soerio Koesoemo schrijft in het Juni-Nr. van dit maandschrift een artikel over Kandjeng Sultan Agoeng als wijsgeer (Praboe Pandita Tjakra Koesoema, bijgenaamd „de Groote" (Agoeng) Koning van Java, 1613—1645). — De ing. J. Numans vervolgt zijn beschouwing over verschillende irrigatiewerken op Java. — Over de rijkssieraden van Loewoe schrijft C. Spat een interessant artikel (evenals het vorige met vele en fraaie illustratiën). — Voorts bevat dit Nr. weder de portretten van een viertal gekozen Indonesische leden van den Volksraad, nl. Z. H. Ario Praboe Prangwadono (Mangkoe Negoro VII), Mas Ngabehi Dwidjo Sewojo, Tjipto Mangkoekoesomo en F. Laoh.

Indisch Militair Tijdschrift.

Inhoud van de Febr.-afl. Eenige berekeningen uit de springstoftechniek, door P. A. de Blieck. — Een en ander over de verpleging in oorlogstijd, door J. A. Luymes. — Eenige groepen uit het V. V. (slot), door L. J. J. M. Tabbers. — Onze Europeesche militie, door Mars. — De verschillende type van oorlogsschepen en hunne bewapening, door Sr. — Dranken in het dagverblijf, door Q. — Het kadervraagstuk, door Mars.

Orgaan der N.-I. Officiersvereeniging.

Voornaamste inhoud van de Febr.-afl. In Memoriam. P. A. H. Holten. — In memoriam, J. D. Blankenberg, door Dr. T. Ernstman. — Zijn wij gereed voor onze nieuwe taak in het a.s. militie-leger, door J. C. A. Banink. — Het weduwen- en weezenfonds-vraagstuk, door J. Brukker. — Inlandsche militie, door C. K. — Van militaire sportterreinen en nog wat. — Kent gij Javaansch? door A. van Pelt. — Eene causerie over Suriname, door van der Upwich.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 24: Tweede Indische week te Utrecht. Een en ander over Celebes en in het bijzonder over de Minahassa. Voordracht gehouden door den heer Tumbelata, op Vrijdag 3 Mei 1918. — Verslag van de Britsche Commissie voor handels- en nijverheidspolitiek. — De oorzaak der serehziekte en zeefvatenziekte ontdekt, door Ph. van Harreveld. — Koloniaal Landbouwmuseum te Deventer. — De met riet beplante oppervlakte van Java. — Invoer op Java en Madoera.

Borneo-diamant.

In het weekblad van den Alg. Nederl. Diamantbewerkersbond worden eenige Ned. Indische persstemmen aangehaald over de kwestie eener eventueele ontginning van Borneo-diamanten ten behoeve van de Amsterdamsche diamantnijverheid. De voorzitter van den A. N. D. B. de heer Henri Polak, merkt naar aanleiding hiervan op, dat de cijfers omtrent de geringe productie van diamant op Borneo op zichzelf van geen beteekenis zijn. Toch nu toe heeft men op Borneo de inlanders op een primitieve manier laten scharrelen. Een enkele maal is er gepoogd op systematische, wetenschappelijke wijze mijnbouwkundige onderzoekingen te doen. Deze hadden geen ongunstig resultaat, doch moesten ontijdig worden opgegeven door gebrek aan kapitaal bij de exploranten. Niemand weet dus op welke hoogte de productie eventueel kan worden opgevoerd, als er op wetenschappelijke en vakkundige wijze te werk wordt gegaan. Er zijn technici, die ter plaatse serieus hebben gewerkt en wier opinie het is, dat de Borneovelden zeer mooie resultaten kunnen opleveren. Het omgekeerde is echter eveneens mogelijk. De regeering zal ter zake slechts zijdelings kunnen medewerken. De zaak zal echter thans ernstig ter hand worden genomen; de voorbereidende stappen daartoe zijn reeds gedaan en binnen afzienbaren tijd zullen wij zeker kunnen weten of de diamantnijverheid van Borneo iets te verwachten heeft.

Tijdschrift voor Inlandsche Geneeskundigen.

In de jongste afleveringen (nl. No. 4 en 5) worden

[1]) We ontvingen van deze afl. niet minder dan 4 exemplaren zonder adres en met een touw samengebonden (vermoedelijk zijn de adressen door het lange zwerven verloren geraakt). Er zijn dus hier te lande minstens drie rechthebbenden welke het hun toekomende niet ontvingen. Gaarne willen we langs dezen weg trachten de rechthebbenden te bereiken. Red.-Comm.

o.m. eenige onderwerpen behandeld, die wellicht ook niet vakkundigen zullen interesseeren, nl. Het gevaar van gecondenseerde melk als zuigelingenvoedsel in Indië. — De behandeling van slapeloosheid bij hartlijders. — Eenige opmerkingen over de inlichtingen betreffende de in krankzinnigengestichten op te nemen patiënten. — Diagnose en behandeling van kinkhoest. — Longtuberculose en zwangerschap. — Iets over kinderziekten.

Koloniaal Tijdschrift. Juni 1918.

Gebrek aan plaatsruimte is oorzaak, dat ook van dit maandschrift slechts de titels der bijdragen kunnen worden gegeven, n.l. Het agrarische stelsel in de Javasche vorstenlanden en de reorganisatie, door A. Simon. — Oude betrekkingen tusschen Nederland en Japan, door Dr. J. P. Kleiweg de Zwaan (slot). — Banda en de perkeniers, door J. J. F. Pino (slot). — De Bataviasche Mei-beweging van 1848 en de miskenning in het Indische Staatsrecht van een der grondrechten, door J. Th. Petrus Blumberger. — B. B. geschiedenissen, door G. de la Valette (Figuren en feiten. A. Pruys van der Hoeven III). — Verscheidenheden, door H. D. (De opening van den Volksraad. — Een taalkwestie in verband met de zittingen van den Volksraad. Enz.) — Kroniek, door Tertius. — Persoverzicht, door J. P. — Vreemde Koloniën. — Boekbespreking. — Bibliographie, door C. v. d. V. (In deze laatste rubriek worden eenige titels van publicaties over Indië genoemd, waarvan dezerzijds nog geen melding werd gemaakt).

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Inhoud van No. 11: De Bataks IV (godsdienstige stroomingen), door M. Joustra. — Bataviasche journaalposten, door S. Kalff (slot). — Sonnetten, door L. Thijs. — Postenleven, door F. J. van der Lijke-Prins. — Glimlachjes en snikjes uit de planterswereld, door J. Th. Dinger Jr. Ceram-idylle (vervolg).

Mededeelingen.

Van het Ministerie van Koloniën:

Mutatiebericht.

VACATURE.	DATUM VAN INGANG.	AANTEEKENINGEN.
Voorzitter van den landraad te Sidoardjo (Soerabaja.	3 April 1918.	De eventueel met verlof vertrekkende ambtenaar is Mr. L. R. van Dam.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

HOOFDBESTUURSVERGADERING op *Zaterdag 6 Juli 1918*, ten 2 ure n.m., in het Hotel *De Nieuwe Kroon*", Loolaan te Apeldoorn.

Agenda:

1. Notulen (zie K. W. 30 Mei 1918 No. 22).
2. Bespreking van de agenda voor de jaarlijksche algemeene vergadering.
3. Goedkeuring van de benoeming van de leden van de Commissie van Toezicht op het beheer van het tehuis voor Inlanders te 's-Gravenhage.
4. Wat verder ter tafel zal worden gebracht.

De Secretaris,
E. F. GROOSS.

N.B. Hoofdbestuursleden, die wenschen deel te nemen aan het noenmaal. dat op 6 Juli a.s., ter gelegenheid van de algemeene vergadering, door het Bestuur der Afdeeling Apeldoorn zal worden aangeboden, worden uitgenoodigd zulks vóór 29 Juni a.s. mede te deelen aan den ondergeteekende.

De Secretaris van het Hoofdbestuur,
E. F. GROOSS.

JAARLIJKSCHE ALGEMEENE VERGADERING der Vereeniging op *Zaterdag 6 Juli 1918* ten 2½ ure n.m. in het Hotel „*De Nieuwe Kroon*", Loolaan te Apeldoorn.

Agenda:

1. Opening.
2. Notulen. (Zie K. W. 26 Juli 1917 No. 30).
3. Jaarverslag over 1917 van het Hoofdbestuur (zie K. W. 13 Juni 1918 No. 24).
4. Idem van de Studie-Commissie (zie K. W. 9 Mei 1918 No. 19).
5. Idem van de Commissie voor West-Indië (zie K. W. 2 Mei 1918 No. 18).
6. Idem van den Inlichtingendienst (zie K. W. 2 Mei 1918 No. 18).
7. Rekening en verantwoording van het geldelijk beheer over het jaar 1917 (zie K. W. 6 Juni 1918 No. 23).
8. Begrooting voor het jaar 1918 (zie K. W. 6 Juni 1918 No. 23).
9. Benoeming van leden van de commissie tot onderzoek van de rekening en verantwoording over het jaar 1918.
10. Voorziening in 7 vacatures in het Hoofdbestuur, ontstaan door:
    a. periodiek aftreden van de leden: Prof. Dr. J. F. van Bemmelen (Groningen), J. P. T. J. Brondgeest (Haarlem), J. H. Calmeijer (Apeldoorn), Mevr. Douair. Jhr. C. Clifford Kocq van Breugel-Roelofs (Breda), F. E. Luitjes (Nijmegen) en Mr. Dr. C. F. Schoch (Amsterdam);
    b. vertrek naar Indië van het lid C. Monod de Froideville (Studentenafdeeling Leiden).
    Gestelde candidaten:
    Amsterdam: 1. Mr. Dr. C. F. Schoch,
    2. C. den Hamer.
    Apeldoorn: 1. J. H. Calmeyer,
    2. Mej. K. Ament.
    Breda: 1. Mevr. Douair. Jhr. C. Clifford Kocq van Breugel-Roelofs,
    2. W. Helms.
    Groningen: 1. H. F. Tillema,
    2. B. A. Kwast.
    Haarlem: 1. J. P. T. J. Brondgeest,
    2. H. F. Wagenaar Reisiger.
    Nijmegen: 1. F. E. Luitjes,
    2. A. E. Kamerman.
    Studenten-Afdeeling Leiden: 1. F. C. Lekkerkerker,
    2. I. J. Bloem.
11. Voorstel tot goedkeuring van:
    a. de benoeming van den heer E. F. Grooss tot secretaris-penningmeester;
    b. de benoeming van den heer H. J. A. Raedt van Oldenbarnevelt tot lid van het dagelijksch bestuur, tevens plaatsvervangend secretaris-penningmeester.
12. Voorstel tot wijziging der statuten en van het huishoudelijk reglement.
13. Bespreking van hetgeen de Vereeniging „Oost en West" zoude kunnen doen ter bevordering van de verkiezing van leden der Staten-Generaal, die door eigen waarneming met Indië bekend zijn en van wie verwacht kan worden, dat zij belang stellen in onze koloniën (zie K. W. 6 Juni 1918 No. 23).
14. Mededeelingen omtrent commissiën, instellingen en werkzaamheden.
15. Vaststelling van de plaats waar de jaarlijksche algemeene vergadering in 1919 zal worden gehouden.
16. Wat verder ter tafel zal worden gebracht.

De Secretaris,
E. F. GROOSS.

Van de N.V. „Boeatan":

JAARLIJKSCHE VERGADERING van Aandeelhouders van *Boeatan*, in een der lokalen van de Vennootschap *Heulstraat 19, Den Haag*, op *Vrijdag 28 Juni 1918* des n.m. ten 4½ ure.

Agenda:

Jaarverslag.
Financieel Verslag.
Benoeming van den Raad van Beheer.
Benoeming der Verificatie-Comm. voor 1919.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Reproductiephotograaf voor de photographische werkplaats van den topographischen dienst in Nederlandsch-Indië.

Bij de photographische werkplaats van den topographischen dienst in Nederlandsch-Indië kan een bekwaam reproductie-photograaf worden geplaatst, die volkomen vertrouwd is met het maken van autotypie- en lijnopnamen met natte platen en bekend is met het etsen van zink- en koper-cliché's en wat daarmee in verband staat. Bekendheid met andere werkwijze als: driekleurendruk, collodium-emulsie, droogplaat-opname en copiëerprocedé's zal tot aanbeveling strekken.

Aan genoemde betrekking is verbonden eene benoeming tot burgerlijk beambte der 3de klasse, op een inkomen van ƒ 237.50 tot ƒ 252.50 's maands, benevens het genot van vrije geneeskundige behandeling en medicijnen en verdere aan die betrekking verbonden wettige voordeelen, terwijl uitzicht bestaat om te gelegener tijd bij ontstane vacature en bij gebleken geschiktheid te worden benoemd tot burgerlijk ambtenaar-photograaf, aan welke betrekking eene bezoldiging is verbonden van ƒ 300 's maands met vier driejaarlijksche verhoogingen van ƒ 25 's maands, tot eene eindbezoldiging van ƒ 400 's maands.

Aan de uitzending is verbonden:

a. vrije overtocht in de 2de klasse, c.q. ook voor het wettig gezin;

b. eene vergoeding voor uitrustingskosten ten bedrage van ƒ 1000 (een duizend gulden);

c. voor gehuwden uitkeering van ééne maand ambtsbezoldiging, als tegemoetkoming in de verplichte huwelijksbijdrage ten behoeve van het Weduwen- en Weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië;

d. eene voorloopige bezoldiging van ƒ 150 (eenhonderd vijftig gulden) 's maands, ingaande met den dag van inscheping tot dien waarop de ambtsbezoldiging ingaat.

De ambtsbezoldiging gaat in Indië in met den eersten der maand volgende op die waarin de benoeming door den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië zal hebben plaats gehad en de betrekking zal zijn aanvaard.

Zij, die voor plaatsing in aanmerking wenschen te komen, behooren zich vóór 22 Juli a.s. bij verzoekschrift, dat aan het Departement van Koloniën moet worden gericht, te wenden tot de 9de afdeeling (Personeele Zaken, burgerlijke dienst) van dat Departement, onder overlegging van eene beschrijving van opleiding en levensloop.

In het adres moet worden vermeld of de candidaat gehuwd is en c.q. het aantal zijner kinderen, benevens dat van geboorte.

(Nederlandsche Staatscourant van 7 Juni 1918, No. 131).

Sigaren Ex- en Import-Maatschappij

voorh. L. LANGE.

Leverancier van Z.K.H. PRINS HENDRIK DER NEDERLANDEN HERTOG VAN MECKLENBURG, ENZ.

Lange Voorhout 86. 's-Gravenhage.

Prachtige Hollandsche HAVANA Sigaren van *f* 150.— tot *f* 500.— per Mille.

WASCANA Sigaren van *f* 100.— tot *f* 300.— per Mille.

NOG VOORRADIG: eene partij belegen 6 cents Sigaren

Meisjesschool voor L.O. en M.U.L.O.

der Vereeniging „Van Speykschool",

VAN SPEYKSTRAAT 34.

INSCHRIJVING van leerlingen voor den nieuwen cursus **elken middag van 2-4 uur,** uitgezonderd op Woensdag en Zaterdag.

AANGIFTE voor de examenklassen (akte L.O.) bij voorkeur op **Maandag en Vrijdag van 2-4 uur.**

De Directrice G. W. RUINEN.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.
Teeken- en Schilderlessen.
Lessen in moderne talen.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.
Handwerklessen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.
Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Kinderjuffrouw in Indië.
Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs, enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie, hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.
P. DE HAAN, Gep. N.-I. Onderwijzer, Velperbinnensingel 7, Arnhem. — Maleisch. — Land- en Volkenkunde. (In het bezit van aktes in beide vakken).

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,** door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.80,** voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,** door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.—**; voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colégio „Santo Tomás" te Curaçao. Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's). Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de, verbeterde druk). Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk). Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (2de verb. druk.) Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. XI. **De Geëmployeerde bij de Rubber-(caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederl.-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

N.B. Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooral per postwissel of in postzegels toe te zenden aan het Informatie-Bureau, Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.

INRICHTING

ONDERWIJS IN BOEKHOUDEN c. a.

in drie tot zes maanden, met Testimonium.

J. C. ter BRUGGEN,

BOREELSTRAAT 5 (lijn A)
'S-GRAVENHAGE (Holland).

Mondeling en bovendien schriftelijk naar alle werelddeelen.
Ruim drie duizend leerlingen, een voor een geleerd.
Aanbevolen door de beste Indische familiën.

Delft, 29 December 1910.

Den WelEdelGeboren Heer J. C. ter Bruggen,
Leeraar in het Boekhouden M.O.
's-Gravenhage.

Hooggeachte Heer,

In dank ontving ik Uw testimonium en is het mij eene behoefte U mijne erkentelijkheid te betuigen voor het van U genoten degelijk en zakelijk onderwijs, waardoor ik, dank zij Uw systeem, in korten tijd een helder inzicht kreeg in het Italiaansch boekhouden.

Ook Uwe aangename wijze van les geven draagt zeer zeker niet weinig bij tot het spoedig bereiken van het gewenschte doel om in den korst mogelijken tijd eene voldoende hoeveelheid kennis in zake boekhouden te verkrijgen.

Niet twijfelende aan Uw voortdurend succes en U gaarne de verzekering gevende, dat ik Uwe inrichting steeds met genoegen zal aanbevelen, teeken ik na vriendelijke groeten en met alle hoogachting,

Uw dienstw. dienaar,
H. N. GRIJSEN,
1e Geëmployeerde bij het Hoofd-Agentschap der Utrechtsche Levensverzekering Maatschappij te Soerabaia, (thans met verlof).

Vleugels, Piano's Kunstspel-Piano's, Orgels

Verhuur PIANO's van **f 5.-** p. mnd of **f 50.-** p. j. af. VLEUGELS „ **f 8.-** „ „ **f 80.-** „

REPARATIE - STEMMEN - RUIL.

Afdeeling Gebruikte Instrumenten.

Speciale Inrichting voor het gereedmaken voor de TROPEN.

GOOSEN & SWAGERMAN
DEN HAAG - BOEKHORSTSTRAAT 149

THE BERLITZSCHOOL OF LANGUAGES

welbekend bij allen, die met verlof in Nederland vertoeven
DEGELIJK ONDERWIJS in
Duitsch, Engelsch, Fransch, Spaansch, Italiaansch, enz.

Let op het juiste adres der originele Berlitzschool over de Waalsche Kerk.

58a NOORDEINDE ☞ **Niet boven Krul** ☜ **TEL. 2234**

Drukkerij ten Hagen

levert tegen billijken prijs drukwerk, dat aan bijzondere eischen voldoet.

Huishoudelijke- en Keuken-Artikelen.

Kolen- en Gasfornuizen.

1858

FRANS VAN WIJK & ZONEN

24 VLAMINGSTRAAT - DEN HAAG

TELEPHOON 773.

1908

Baden en Geysers.

Gas- en Elec. Ornamenten

Haarden en Kachels.

Comm. Ven. Onderlinge Transport Mij.

POLMAN, HOELEN & Co.

KANTOOR: WEERDJESSTR. 83 **ARNHEM** TELEFOON INTERC. No. 945.

Verhuizingen onder garantie.

Bergplaats voor Inboedels.

W. M. WEIJNE

DANS-INSTITUUT.

Koningin Emmakade 133, Telefoon 3348

'S-GRAVENHAGE.

Prospectus op aanvraag gratis verkrijgbaar.

MAGAZIJN VAN

Heerenhoeden en Pelterijen,

EDUARD PELGER,

Prinsestraat 35 - Den Haag,

Telefoon No. 3902.

N.V. „REFORM"

Directeur: E. BOERMA.

Telefoon 647 - GRONINGEN - Heerenstraat 62

The first class Ladies and Gentlemen Tailoring.

Piano's, Orgels, Vleugels, Auto-piano's

PIANO's in huur f 6.— per maand, desgewenscht in huurkoop, bij

L. C. JACOBI, vh. Chef Firma J. F. CUYPERS,

Regentesselaan 123, bij Reg.pl. Tel. H. 14[illegible]

'S-GRAVENHAGE.

STEMMEN - VERHUREN - REPAREEREN

Manicure. Postiche d'Art. Face Massage.

COIFFEUR MODERNE

PIERRE MATVELD

voorh. E. LETITRE.

Parfumeries françaises et anglaises.

Articles de Toilette en tous genres.

Spécialité de la Maison

„LA SUBLIME" EUCAL RASPARFAIT.

Crême Venus. - Eau de Cologne Russe.

Eau de Cologne 1813.

Essences. Poudre de riz. Anti Moustique.

PASSAGE 13 - TELEPHOON 1606. - LA HAYE.

LEVENSVERZEKERING

LIJFRENTEN

ONGEVALLENVERZEKERING

COLLECTIEVE ZIEKTEVERZEKERING

LEVENSVERZEKERING-MAATSCHAPPIJ DE NEDERLANDEN

A. SCHRÖDER & Co.

Groenmarkt.

Lingerie voor Dames en Kinderen.

Badcostumes.

Sportblouses.

Overhemden en Boorden.

WIE

er op gesteld is, solide nette, goed opvallende

KANTOORBOEKEN

te gebruiken, bestelle dezelve bij de

N.V. Boekdrukkerij voorh. Firma T. C. B. TEN HAGEN, Den Haag.

Solide bewerking.

Billijke prijzen.

Bij de N.V. BOEKDRUKKERIJ vh. Firma T. C. B. TEN HAGEN Den Haag, zijn verkrijgbaar:

Weeklijst der Werklieden

(met Kasrekening)

en

Dag- en Weeklijst

(met plaats voor noteering van af gevoerde materialen en staat van meer en minder werk).

Prijs 1—50 stuks 10 cent per stuk
„ 50—100 „ 7 „ „ „
vanaf 100 „ 5 „ „ „
desverlangd beide lijsten gesorteerd.

Voor buiten 's-Gravenhage, volgt toezending na ontvangst van postwissel, vermeerderd met *f* 0.25 voor franco verzending.

C. HOYNG,

Spuistraat 20-22 Den Haag.

AMSTERDAM - UTRECHT.

Onze Geïllustreerde Catalogus is een uitstekende handleiding om zich op huishoudelijk gebied in te richten.

TAFELSERVIEZEN, GLASWERK, LEPELS VORKEN, MESSEN, GASOLINELAMPEN.

Prijscourant gratis.

A. M. CORNELISSEN

Telef. 746 - ARNHEM - Steenstr. 83c

.SANITAIRE INSTALLATIËN.

VERLICHTING

VERWARMING

Aanleg van Gas-, Water- en Electr. Leidingen.

WISBRUN & LIFFMANN.

Veenestraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag.

DAMES MODEARTIKELEN.

ZIJDEN STOFFEN, FLUWEELEN, KANTSTOFFEN.

ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.

BALARTIKELEN.

KEIZERSHOF

DEN HAAG, Spuistraat hoek Veenestraat.

STOFFEN, ZIJDE, FLUWEEL, FLANEL en KATOEN.

NIEUWENDIJK 194—196 AMSTERDAM.

MANTELS, COSTUMES, MANTELCOSTUMES, STOFFEN, ZIJDE EN REGENMANTELS.

Groote keuze in Costumerokken.

BLOUSES in pompadour met Schoot . . . f 6.90
BLOUSES in gebloemd Voile . . . . . f 10.50
BLOUSES in wit Voile met gekleurd borduursel en rand . . . . f 12.50

Verhuizen - Meubels bewaren

E. J. VAN SCHAICK

Boothstraat Utrecht

Holland-Canada Hypotheekbank, 's Gravenhage

Directie: Mr. J. D. P. TEN BOSCH te *Den Haag* en J. G. COSTER te *Winnipeg.*

5 pCt. PANDBRIEVEN

tegen beurskoers. Uitstaand bedrag Pandbrieven ongeveer f 19.000.000.—